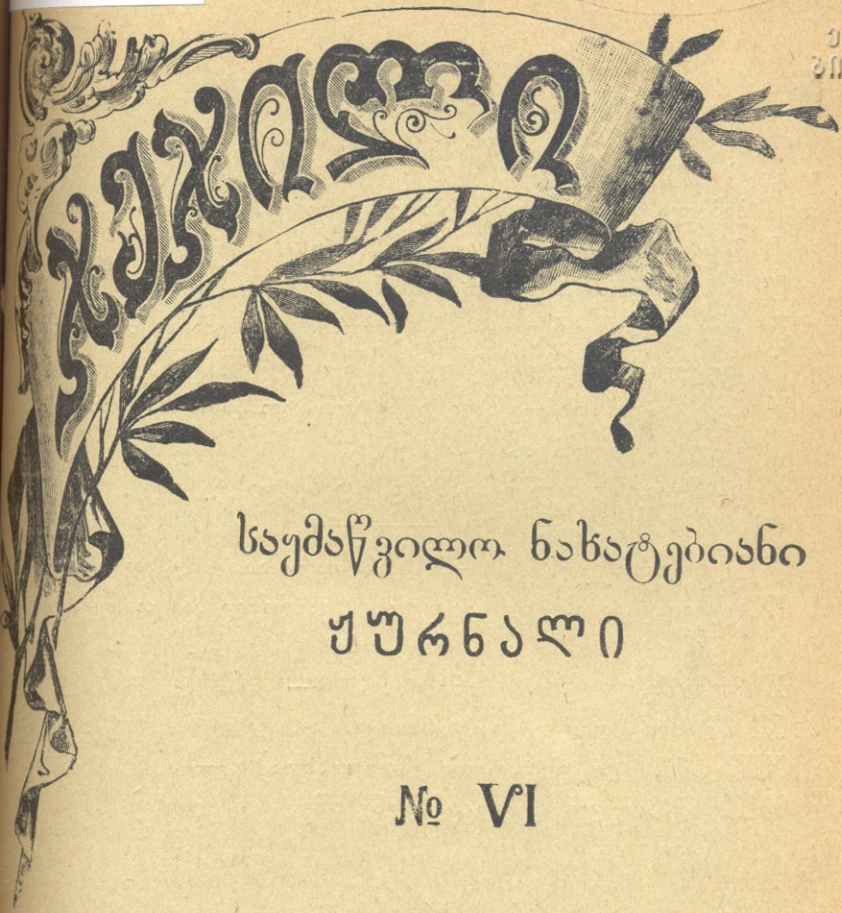

საქართველოს
საქართველოს

ქართული
საქართველოს

საქართველოს ნახატებიანი
ქრონიკა

№ VI

ი ვ ნ ი ს ი

1909

მ ი ნ ა ა რ ს ი

ქურონალ „ჯეჯილისა“

I	პეპელა-ჩიტები საამურად ქიკვიკებენ. სურათი,	2
II	მწყემსი, ლექსი ღაღა გებეჭკორის	3
III	მეგობართა ჩხუბი, თარგმანი	5
IV	მელია და კურდღელი, ზღაპარი ბეშტეინის თარგმანი.	6
V	ბელურას თავგადასავალი, ი. ივანჯიას	9
VI	პატარა გმირი—ამბავი ე. სეტონ-ტომპსონისა, თარგ. ელ. შამქვაძისა-ვასასისა	17
VII	სანდროს განუმრება, გადმოღებული ტასოსი	29
—————		
VIII	ბუღდას ქადაგება—პოემა. თარგმანი ილ. ფერასისა	33
IX	ექიმი ისააკის განსაცდელი (გაგრძელება) თარგმანი ან. წერეთლისა	38
X	მძიმე ხვედრი, შედგენილი ა. ფ—სი	44
XI	მზიშარა ფილი, თარგმანი ტ. ვეფხვასისა	49
XII	ღამიან დე ვერსტერი (ბიოგრაფია) ფ—სი	57
XIII	ზღაპრული მოვლენა ბუნებაში, (სისეფისა)	62
XIV	წვრილმანი	64

საქმეწვეილო ნახატებიანი ქურონალი

ჯ ე ჯ ი ლ ი,

დაარსებულია 1890 წელს

გამოვა თვეში ერთხელ. ქურონალში ორი განყოფილებაა: ნატარებისთვის და მოზრდილთათვის ფასი წლიური: ქალაქ გარეთ 5 მ. ქალაქში 4 მ. ცალკე ნომერი 40.

აღრესი: არტილერიის ქუჩა № 5.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

საქმეწილო ნახატებიანი ქურნალი

იზარდე, მწვანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო!..
ი. დ.

იუნისი, 1909

წელიწადი მეთექვსმეტი

თფილისი
ელექტრობეჭდვაი ამხ. „ზრომა“, რუსსკაია ქუჩა, № 3.
1909

ჰენკელ-ჩიტები საამურათ ჭიკჭიკობენ.

მწევესი

(ვუძღვნა დიდ მკვლავს აკაკის)

აუვავებულსა შიდაძოს,
 მთას შემოსილსა მწვანითა,
 ჩუხჩუხსა — ანცსა წყაროსა,
 მობუტბუტესა მღერითა, —
 ბულბულმა სტვენა-ჭიკჭიკი
 შეუწონ-შეუნძატკბალა
 და ნაწ გალობით შეამკო
 შვებით მოსილა ეს დილა!
 ვიშ, სალამური... ხმა ნაწი,
 დახეთ გულს რა რიგ ათრთოლებს;
 ნეტა ვიცოდე ვინ უკრავს,
 ან ვინ დაძღერის ამ სიტუვებს:
 „მთა არის ჩემი სახლ-კარი,
 მდელი ლოგინი — საწოლი;
 დავდივარ ტყე-ტყე, მთა და მთა

საქართველოს
 პარლამენტის
 ბიბლიოთეკა

საქართველოს
 ბიბლიოთეკა

უტოლ-მეგობროდ, ობოლი!

თავს დავსტრიალებ ცხვრის ფარას,
 თითქოს მათ მწუემსად გაუზრდილვარ;
 დღისით ცხვარს დავსდეკ, ღამე კი
 სნდმე ხის ძირში ვაგდავარ!

ძილს არ ძამდევენ ცხვრის მტრები,
 ღამის რაინდნი, მკელები:
 და ამ ტანჯვაში გამიქრა
 მე სიუმაწვილის დღეები!

მაგრამ ბარელებს მით ვჯობნი,
 რომ ვარ მე თავისუფალი,
 ბუნების წიაღს შეკნარი,
 თვით ვარ ბატონი—უფალი!

ცხვრის ფარაც წამოიზრდება,
 დმერთი მას ძაღვ მოძასწრებს;
 მაშინ ჩავივლი ბარადა,
 რომ დავუყენო თვალი მტრებს.

მეც დავსახლდები, შევიძენ
 აჯახსა საბედნიეროს:

ვინც მტრულის თვალით მიცქერდა
 არ უხდავ სამაგიეროს.

ღმერთო, მოძასწარ იმ დღეებს
 საამოს, სანეტაროსა,
 რომ ბოლოს მაინც ტანჯულმა
 ამ გულმაც გაიხაროსა!

მწუემსი დამღერდა ამ სიტყვებს
 ტებილ-სმოვან, ნახსა საღამურს;
 ხან დაჭურვებდა მოზრდილ ცხვრებს
 და გრძნობდა შეებას საამურს!

ძეგობართა ჩხუბი.

რთხელ კატა და თუთიუში წა-
ჩხუბენ. კატამ თუთიუშს სა-
დილი გადაუბრუნა. მაგრამ ესენი
თითქოს ძაღვ შერიგდენ. ერთ
საათ შემდეგ თუთიუში წამო-
სკუდა ძაგიდას ნაპირას და და-
უწყო კატას ალერსით ძახილი:
„ფისო, ჩემო ფისო, მოდი ჩემ-
თან!“ კატაც ალაღმართლათ მი-
უახლოვდა. თუთიუშმა სტაცა
ნისკარტით რძით სავსე ლამბაქს

და ესროლა კატას. ლამბაქი კატას თავზე გადაუტედა,
რძემ კინაღამ დააღრჩო, თუთიუში კი მოჭკვია ხარხარს.

მელია და კურდღელი.

(ბესტუინის)

ელია და კურდღელი ერთად გაემკვარნენ საზრდოს სამოყენლათ.

სამთარი იყო, მინდორში არ მოხანდა არც ბაღახი, არც ერთი მინდურის თავი და არც ჭია-ღუები.

— ნამდვილათ შიმშილობა დაგვიდგება, უთხრა მელიამ კურდღელს, — შიმშილით წელეები მუცელს მიმეკრა.

— მართალს ამბობ, უთხრა კურდღელმა — ნამცეცი არსად მოიპოვება, ლამის შიმშილით თითები დავიკვნიტო.

მიდიან ორნი ძმობილნი და აქეთაქით ათვალიერებენ სასუსნავს. ხედავენ შორიდან მოდის სოფლის გოგო კალათით, კალათიდან ამოდის ახლათ გამომცხვარი ჰურის საამური სუნი.

— იცი რა გითხრა, ამბობს მელია, მოდი გაწევი გზასე, ვითომ მკვდარი ხარ! სოფლის გოგოს შენატრება შენი ტყავი, ხომ იცი, რომ კურდღლის ტყავს სათბუნებლათ ხმარობენ, მოინდომებს შინ წა-

ღებას, დასდგამს ძირს კალათს და მე ამ დროს შეიძლება ვიტაცებ ცხელ-ცხელ ჰურებს და აბა ძაძინ ვნახოთ როგორ ვიქეიფებთ!

კურდღელს ჭკუაში დაუჯდა ძელიას რჩევა, მიწაზე გაიძოტა და თავი მოიძკვდანურა. ძელია კი თოვლის ზვინს ამოეფარა და იქ ელოდა.

სოფლის გოგომ დაინახა გამოტოლი კურდღელი, დადგა კალათი ძირს და კურდღლის ასაღებად დასწვდა. ამ დროს ძელია მიეზარა კალათას, მოიტაცა და გაჭკურცხლა. კურდღელიც ერთ წამს გაცოცხლდა

და შურდულივით გამოუდგა თავის ამსანაკს, ეტეობოდა მეღია არ აპირებდა კურდღლისთვის წილი მიეცა მშიერ კურდღელს ეს არაფრად ეჭამნიკა.

— სადილათ ძაკ თბილ-თბილ ჰურებთან, რომ თევსიც ვიძოვოთ რა კარგი იქნება, უთნრა კურდღელმა მეღას, როდესაც მიუხსლოვდენ ჰატარა ტბას, აბა, მაძინ სწორეთ მეურნი სადილი გკექნება! შენი კუდი რომ ჩაუძვა ძაკ წყლის გაუეინავს ადგილას, მაძინვე ზედ თევსები მოედება, ისინიც სომ ამ ზამთრის წებლობით შეწუნებულა იქნებიან! დაჩქარდი, თორემ ძაკ ადგილსაც წვალი გაჭეინავს.

მეღიამ დაუჯერა და კუდი წებლში ჩაჭეო, ის იყო წვალი ამ ადგილსაც აპირებდა გაეინვას. მართლაც ერთ წუთსე ძინი მედიდური კუდი გაიჭედა უინულში. მაძინ კურდღელმა აიღო კალათი და მეღიას ცხვირ წინ შეჭაძა სათითოდ ახალი გამოცხვარნი ჰურები და თან მეღიას აჯავრებდა: მოითძინე, ძალე მოლბება ეინული, გაზაუხული შორს არ არი, ცოტა მოითძინე და ტბა მოლბება.

გამოდლა კურდღელი და გაიქცა.

მეღამ კი, როგორც ქოუაკმა ძადლმა სსვა ვერა გაბწეორა და დაუსრულებლათ მოჭევა ეეუას.

ტახო.

(თარგმანი)

ბელურას თავგადასავალი.

„მე აქ ვარ დაბადებული,
 აქვე ვიზრდები, აქ ვკვდები,
 ჩემს ფერად-ფერად სამშობლოს
 ერთ წამსაც ვერ ვშორდები.
 სიცხესაც ვიტან, ეინუასაც,
 ჩემის სამშობლოს ღვინს და ჭირს,
 და ძერცხალივით სხვა მსრისკენ
 არც გულს ვიბრუნებ და არც პირს“.

აკაკი.

თუცა ჩემი გვარი ცნობილია ეკელვან
 და ბელურას ეკელ თავისიანათ სთვლის
 და ეკელა მიიხევეს იმას, როგორც თა-
 ვის ქვეყნისას, მაგრამ მე პირბადად ამაში
 ვერ დაგეთანხმებით რადგან საქართველო-
 ში ვარ გამოჩევილი, ვაზრდილი, ამიტომ
 სამშობლოთაც ის მიძახნია. არა თუ მი-
 ძახნია, არამედ მიუვარს და ვაფასებ. მი-
 უვარს და ვაფასებ არა თუ ძარტო სამშო-
 ბლოს მშვენიერს ბუნებას. არამედ მის
 მცხოვრებთაც განურჩევლად სქესისა და
 ჩამომავლობისა. ვაფასებ იმიტომ, რომ
 ხალხი გულკეთილია და არ გაუბრბის შრო-
 მას თანახმად იმ სწავლა-განათლებლას,

რომელიც მისთვის მიუციათ. უური მომიკრავს, რომ
 ევროპაში უფრო განათლებული ხალხიაო და იმათი
 შრომის ნაყოფი ბევრად მეტია, ვიდრე ჩვენშიო. შეი-
 ძლება ასეც იყოს, მაგრამ რადგან მე თითონ სრუ-
 ლებით უსწავლელი განსაზღვართ და ცოტა შრომასთან
 დიდი ცუდლუტობაც მომდევს, აბა რა შეთქმის იმათ-
 სე, ვინაც განათლებულიც არის და ჩემხედ მეტად
 შრომის მოუვარეც?... ჩემი მოკლე ჭკუა მხოლოდ
 იმას მეუბნება, რომ ჩემგან დამოკიდებული რომ იყოს,
 არასოდეს არ გამოვაცვლიდი ადამიანს სელიდან ს-
 ქმეს, მუდამ ქამს ვაშრომებდი. რატომო? — დამეკითხე-
 ბით იმიტომ, რომ უსაქმო კაცი დობე-ეორეს ედება,
 ცუდლუტობს და ცუდლუტობის დროს ბევრს ცუდსა
 და ძაფე სჯციელს იჩენს და მეც ძდევნის. დიან,
 დანამდვილებით მოგასსენებთ, რომ მე მხოლოდ ცუ-
 ლლუტი მერჩის, თორემ საქმის კაცს სადა სცაღია
 ჩემთვის. ის მუდამ თავის საქმეს ადგია. ძართაღია
 დიდი შრომის მოუვარეთაგანი არც ჩვენ განსაზღვართ,
 მაგრამ მანცა და მანცა 'ხარმაცებოც' არა ვართ. ისე,
 არც იქით და არც აქეთო, რომ იტყვიან, სწორედ
 ისე განსაზღვართ. ძართაღია, ქურდობას გეწამებენ და
 მუშა ხალხს დიდად არაფრად ვეპრინებთ, მაგრამ
 ვის შეუძლია გადაწვევით სთქვას, რომ ადამიანთან
 შეკუებული ჩვენი სიცოცხლე ძაფებელი იყოს მის-
 თვის? ძართაღია ისიც, რომ ბელელში თუ შეკუებით
 თავი, სორბალს, ქერსა და შვრინს ხეირს არ დავა-

ერთი. მართალია ისიც, რომ დამწიფებული ურმნის გემოსი ჩვენსაც ცოტა რამ გაგვეკება და ხანდახან ხეხილის ნორჩ კვირტებსაც ვიკემებთ ხოლმე. მაგრამ ხურც იმას დაივიწყებთ, რომ 'საფხულის განძავლობაში სამ-ოთხ თაობას ვსრდით ხოლმე და ჩვენს ბარტებს ხეხილის ძაფე ჭიებითა და ძატლებით ვარჩენთ, რომლებსაც ჩვენც კარგად შეგვეცავით ხოლმე. ამასთანავე უნდა გულანდილად მოგახსენოთ, რომ ძე მენციერების არა გაძეგება რა, მხოლოდ იმას კი ცხადად ვჭვრეტ ჩემის გამოცდილის ჰატარა თვალებითა და მოკლე ჭკუით, რომ აღძინი ბევრად არაფრად გვეტყობა. მართალია საუვედურს სძირად ამობს ჩვენზე, მაგრამ საუვედური ხომ სიმულვილი არ არის?!...

ჩვენც გულმოდგინედ კვლდაკვალ მივდევთ აღძინას. მხოლოდ იმის ზურგს უკან ვიძაგრებთ ფეხებს და ვზოულობთ მტკიცე ნიადავს. განათლებული ქვეყანაა ჩვენი ტახტი. მოხსულ დათესილი მიწაა ჩვენი ძარჩენელი და მხოლოდ იმ ხალხს მივდევთ კედში, რომელიც მიწის შესამუშავებლად იღწვის. სძირად მდიდრულის ცხოვრებით გალბებულ ქალაქელთაგან გვსძენია საუვედური ჩვენის გალობის შესახებ — არაფრად მოსწონთ. განსაკუთრებით მაშინ, როცა სადილისა და სამსრის შემდეგ შევიკრიბებით ხოლმე სადმე დიდის ხის ტოტებსზე ან ღობესზე და ვბანსობთ, ჟვილ-წივილს ავსტესთ ხოლმე. ჩვენც სულდემულნი ვართ, ჩვენც გვიფეთქს მკერდში გული-

ჩვენშიაც სუფევს სიუვარულიც და სიმულვილიც, თან-
 სმობაც და უთანსმობაც, კარგიც და ავი განწყობი-
 ლებაც. შური, ქიძი, სინარბე, გაუმაძღრობა, თქვენი
 არ იყოს, ჩვენც გვჩუქვია და რა გასაკვირველია,
 რომ ჩვენც ვღუენით მოპირდაპირეს და სშირად
 მტრობას ბრძოლის ველსედაც ვაუვაუართ, სადაც
 სისწლს თუ არა, ფრთა ღინღლს ძანც ვტოვებთ.
 არ მოგვწონს თქვენი სმაურობაო, განა ჩვენ კი მოგვ-
 წონს თქვენ შორის ბრძოლა, რომელიც სშირად სი-
 სწლის დაქცევითაც თავდება? განა თქვენგან წამ და
 უწუძ თოფის გრიბლი და სანჯლის ტრიბლი ჩვენ-
 თვის სასურველი და სძენის დამტკობი სძებია? ისეც
 ჭირი აგცილდესთ! მაგრამ ვითქმენტ და არ გაჯრბი-
 ვართ: ჭირშიაც და ლხინშიაც თქვენი მეგობრობა
 გეწეურია.

თუძც ტანით ჰატარანი ვახლავართ, მაგრამ ჭკუ-
 თ დიდ ფრთოსნებსაც არ ჩამოუვარდებით. ეძმაკობა-
 საც გეწამებენ და რა გვეთქმის? თუ ეძმაკობა ჭკუის
 ნიძანია, დეე ეგრე იყოს! სოგიერთს ჩვენი შორჩილი
 სასიბთი ეძმაკობათ მიახნია, — შემცდარი აწრია. აბა
 რატომ არ უნდა ვიყო იძის შორჩილი, ვინაც არას
 შერჩის? არა თუ ადამიანს, მის მოძინაურებულს ცხო-
 ველებსაც კი შეგუებუდი ვუვართ ერთის ვარდა. ვა-
 ტასედ მოგასწენებთ. უჰ, უჰ, უჰ! ჯვარი აქაურობას!
 დიდი არამსადა რამ არის ის ღრუტუნა ქალახუნა
 და ჩვენი მოსისწლე მტერი, მენი კი დავაუარე იძის

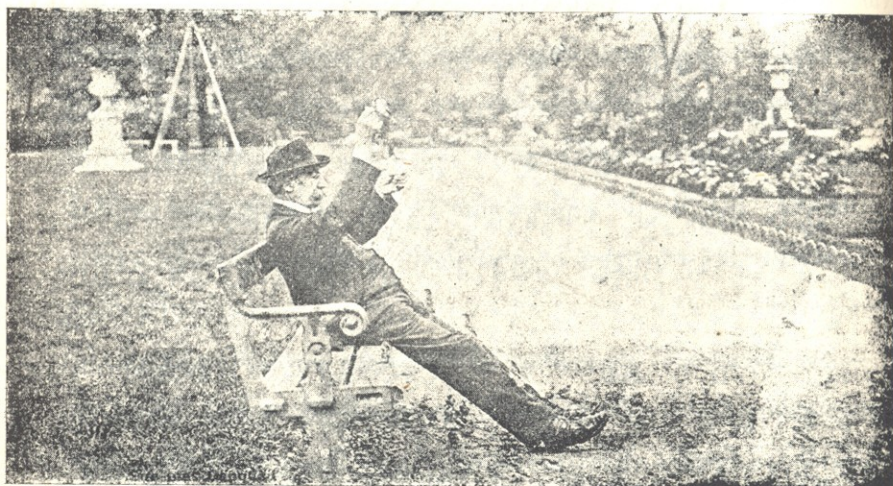
გაუტანელს და დაუნდობელს თავპირს! არა, ერთი
დასუფთო, როგორ შეუგვარებია ადამიანისთვის თავი
იმ მართლაც ქურდ ბაცაცას! მიაუ, მიაუო, აქაო და
თავიშის დაფუფო, ის კი არა ადამიანის ხამრომ-ნაა-
მაგარი ერობ, კარბაქი, ყველი, ძეგვი, თევზი და სხვა
რამ სანოვანე კბილებით აქვს გაქელილი და შეჭმუ-
ლი. სულ იმის ფიქრშია ის არაწმინდა, რომ უოვე-
ლი გემრიელი ლუკმა თავის მუცელში ჩააღაგოს.
იმას კი არ ჰფიქრობს ის წუწვი, რომ სხვისთვისაც
მიუნიჭებია ბუნებას მადაც და სიცოცხლის სურვი-
ლიც! აქაო და მე გამოვძღეო და თუნდა ქვა-ქვასე-
დაც ნუ იქნებაო. არა და, მე თქვენ გეტყვით, იმ
ფრანგსა ჰგავს ეს ღრუტუნა ციცა, რომელსაც თურ-
მე თავის სიცოცხლე ბელურების ვაწრდა-შატვიში გაუ-
ტარებია?!

აი როგორ გვიამბო ამ დალოცვილი ადამიანის
უოფა-ცხოვრება იმ სახლის ჰატრონმა, ვანო სპირი-
დონიძემ, რომლის ქვის უორეშიაც მუავს მე სასლობა.

ივნისის დილა იყო. ათი საათი იქნებოდა, რო-
ცა სასტუმროდან გამოვედი და ლათინურ*) უბნისაკენ
ეტლით მივემკზავრებოდი. მთელი ჰარიზი ჩვეულებ-
რივად მოძრაობდა. ეტლები ავტომობილებს მისდევ-
დნენ, ავტომობილებს ველონიჭელები და ამათ ტრამ-
ვანის ვავონები, ფურგონები და სხვა. ჰარიზის ქუჩებ-
ზე შევიძლიათ მუხვდეთ ნოეს კიდობანის მსგავს ფურ-

*) პარიზის ქალაქის ერთ-ერთი უბნის სახლია.

გონსა და დიდის სელოვნებით გაკეთებულს ეტლსა და ოტოს *). გადაფჭერი რივოლის ქუჩა და ტიულიერის ბაღს მიუხლოვდი, სადაც ბუჩქების ირგვლივ დიდი სალსი იდგა. შევაჩერე ეტლი, წამოვდექი ფეხზე და გავიხედე. ვხედავ, ერთი ორმოცდაათი წლის ადამიანი ჩამდგარა ამ სალსის შუა და ზედ ბელურები მუძლივით მისევინა. ვისკუჰე და ერთს წამში ამ კაცისკენ გზა გავიკვლიე. ჩემს განცვიფრე-

ბას საზღვარი არა ჰქონდა, როდესაც ეს კაცი ისე იმორჩილებდა ბელურებს, როგორც კარგად გამოცდილი ოსტატი შავირდებს. რა წარმოდგენები არ გამართა, რა რიგად ათამაშა ეს ჰატარა ფრინველები? თითოეულს სასულს უწოდებდა იმისდა მისედვით დედბლი იყო ჩიტო თუ მამალი. აქ იუვენ ჰიერი, გა-

*) ავტომობილს უძახიან ფრანგები შემოკლებით.

ნი, ლიუდოვიკი, ჟანპტი, ლუი და მრავალი სხვანი, აგრეთვე ლუიზა, მარგერიტ, ესტელა, ჟორჟეტ, ჟან-ნა და სხვა. ყოველივე მათგანი მხოლოდ თავის სახელის გამომძახებაზე მიიფრენდა მასთან და ასრულებდა იმის ბრძანებას, როგორც რომელიმე გაწვრონილი ჭკუიანი ცხოველი. აგრეთვე ეპურობოდა ეს კაცი მტრედებსაც. მას ჯიბეები სავსე ჰქონდა ცომითა და სორბლით და ყოველივეს ჩაუდებდა ხოლმე ჰირში ბრძანების შესრულების შემდეგ *).

როცა ეს წარმოდგენა გათავდა, მან მიამძხა ჩიტებს ქში-ქშიო და ისინიც აფრინდნენ. ფრანკმა აიღო იქვე სკამზე დადებული ნახანსი სურათების ფოტოგრაფიული ნახატები და მათურებლებს მოკვანწოდა თორმეტი 2 ფრანკად. მე ავიღე ეს ნახატები და ვსთხოვე იმ ფრანკს აესხნა ჩემთვის ის, თუ როგორ დაიმორჩილა მან ამოდგენა აუარებელი ქალაქის ჩიტები.

პატარობიდანო, — მამბო ფრანკმა, — მე ამ სელობას ვადგივარო. ეს ჩიტები, როგორც მოკესსენებათ, აი ამ ქვის შენობების კედლებში ცხოვრობენო და გადმოფრინდებიან თუ არა ბარტყები, მეც აქვე ვარ და დღითი-დღე ვაჭმევ თუ ცომს და თუ სორბალსო. ბაღიდან ბაღში გადავდივარ და ამ რიგად ვიჩვეუ პატარობიდანვე ჩიტებს, რომელთაც სახელებ-

*) აქ მათხოობილი ამბავი მე ვნახე ჩემის თვალთ 1904 წ. პარიზში ყოფნის დროს. ავტორი.

საც ვარქმევ და ისინიც ამ ამაგისათვის შემორჩილენ ბიანო. აქ მხოლოდ მოთმინებაა საჭირო და რადგან ჩემი სელობა ეს არის და ამ ნახატების გაყიდვით ვაპულობ სახრდოს, მოთმინებაც ძაქვს და ჩიტების სიუპარულიცო, — დაასრულა ფრანგმა თავის სელობის ისტორიაო, — აი ეს გვიამბო სახლის ჰატონმა.

ასე, ჩემო ბატონებო, რა კარგია გონება-გახსნილი კაცი! ის ჩვენ გვასახრდოებს და ჩვენ ძას. ასეც უნდა იყოს ყოველთვის: შენც ისეირე და სხვაც ასეირე!

ძამ გაუძარჯოს ტკბილს ურთიერთობას, ჩემო ჰატონა მტერ-მეგობრებო!

ივანელი.

პატარა გმირი

ლეკვი ჩინკი.

(ამბავი ე. სეტონ-ტომპსონის)

I

პატარა ჩინკს თავის თავი ნამეტანი
ლონიერი, ფიცხი და ცქვიტი ეგონა;
ნამდვილად კი ეს იყო ერთი იმ
მოუსვენარ, გულ-კეთილ და გაუკებარ
ლეკვთაგანი, რომელიც სოჯჯერ თა-
ვის პატრონის ჩექმებს სულ ლუ-

კმა-ლუკმათ გლეჯდა სოლძე. მისი პატრონი ბილლ
ობრეი, დიდი ხნის მთაში მცხოვრები კაცი იყო, რომელიც
დასახლებულიყო ივლოსტონის მთის ძირში,
ბუჩქნარ ბაღის გვერდით*). ეს ადგილი ძალიან მუუ-
დრო კუთხე იყო, აქ აგრე რიგად ბევრ მკვანეს არ
შესვდებოდათ. ჩვენ მისვლამდის ბილლი ძალიან გამო-
ურუებული იქნებოდა, რომ ეს მოუსვენარი ცუგო
არა ჰყოლოდა.

ჩინკს არ შეეძლო ერთი წამი მანც მოესვენა.

*) ივლოსტონის ბუჩქნარი ბაღი მდებარეობდა კლიან მთებში
ჩრდილოეთ ამერიკაში.

ის მზათ იყო ყოველი ბრძანება აესრულებინა, ოღონდ
 კი უძრავათ ნუ ამოფუებდით. ამას ყოველთვის ის
 უნდოდა მოექმედნა, რაც შეუძლებელი იყო; როდესაც
 ხინკი შეუძლებელ საქმეს შეებრძოლებოდა, ყოველთვის
 ჩაქმლებოდა სოლმე, რადგანაც მოუსასრებლად მოჭკი-
 დებდა. ერთხელ მთელი დილა სულ იმის ცდაში გა-
 ატარა, რომ როგორმე აცოცებულიყო ძალად და
 სწორე იფნის ხეხედ, სადაც მიკუნჭული იმას ეძალე-
 ბოდა თეთრი თრითინა.

ლეკვს დიდი სურვილი ჰქონდა, რომ როგორმე
 დაეჭირა იმ არე-მარეში მყოფი ციფვი. ამ ცხოველს
 ჩვეულებათ აქვს, უკანა ფეხებსედ დასკუჭება, წინა
 ფეხებს კი ერთი-ერთმანეთსედ ისე მიაკრამს და გა-
 შემტება, შორიდან რომ შესედოთ—იტყვიან ზალო არ-
 ჭვიანო ამიტომაც ამ ცხოველს აქეთ მხარეში ეძახიან
 „ზალოს“. ბევრჯელ, როდესაც ჩვენ ცხენების დასა-
 ბმელათ გავიდოდით სოლმე, ხინკი დაეჯახებოდა უცა-
 ბედათ ციფვს, რომელსაც დასობილი ხის ზალო ეგო-
 ნა და თავის შეცდომას მხოლოდ ისმინ შეიტყობდა
 სოლმე, როდესაც ციფვი მიწასედ გაიმხლართებოდა
 და ჭეივილს მოჭევიებოდა.

ზირველ დღესვე ხინკმა გადასწევიტა მისი და-
 ჭერა. როგორც მოსალოდნელი იყო ხინკისგან საქმეს
 იმგვარათ არ შეუდგა, როგორც საჭირო იყო და და-
 იწყო ბოლოდამ, ლეკვი კარგა შორ მანძილსედ და-
 დებოდა მისაპარავათ: ჯერ ნელ-ნელა, სიფრთხილით

ქანებოდა და სოხადდა ბუჩქიდან ბუჩქამდე; მაგრამ ჩინკს მოთმინება მალე ეკარგებოდა და აღელვებული წამოკარდებოდა ოთხ ფეხზედ და ამაყად გავარდებოდა ციფვისკენ, რომელმაც კარვით იცოდა, საქმე რა-ღიაც იყო და უშიშრად მოელოდა.

მაგრამ ორი-სამი წუთის შემდეგ, ჩინკს ეოველი-ვე მოთმინება და სიმსვენე ეკარგებოდა. ის გარბოდა სწორეთ მამინ, როდესაც სიურთხილით მიპარვა სა-ჭირო იყო და დაუწუბოდა ციფს ეეუას. ციფსაკი თავის სოროს თავსე ელოდა მას ბოლო წუთამდის გაძეშე-ბული. ისრე უცბათ შეძვრებოდა თავის სოროში რა-ღაცა დაცინვას ჭევიტინით, თანაც უკანა ფეხებით ლექვს შიგ ცხვირში მიხეროდა სოლმე გუნჯალ-გუნჯალ ქვიძას.

ამგვარი ამბავი ეოველ დღე შექმთსეოდა, მა-გრამ ჩინკი მანც იმედს არა ჰკარგავდა და დარწმუ-ნებული იყო, რომ ამ გვარი ახირებით ბოლოს გაი-ტანდა და საქმეს მოიკებდა, მართლაცდა აგრეც მო-ხდა. ერთს მშვენერ დღეს ის მიუხტა ციფს და არ მოეროდა არც ერთ უწესობას. დაიწყო მიპარვით და გაათავა ალაქოთით, ბოლოს მანც დაიჭირო თავი-სი მსხვერძლი... მაგრამ თურმე რა აღმოჩნდა! ის იყო მხოლოდ ხის ზალო და არა ციფვი. მამინ უნდა კენახათ ჩინკი, როგორ შერცხვენოდა ამოიშუა კუდი და მიიძალა!.. მაგრამ ეს სამარცხვინო შემ-თსევა დიდხანს არ ახსოვდა მას. ახირებულობისა და

ჯიუტობის გარდა, მას ეტეობოდა აგრეთვე გამბედაობა და შეუბოვრობა; ის იყო ძალიან გულკეთილი ძაღლი და იმის უოველივე მოძრაობაში ბევრი ლტოლვილებს ეტეობოდა და ძალიან ცოტა მოფიქრება. ოღონდ კი უოფილიყო მოძრაობაში, ამითი ძალიან კმაყოფილი იყო ხოლმე. არც ერთი გამძლეული ურეში, არც ერთი ცხენოსანი, ან ხბო ისე ვერ გაივლიდა, რომ ის არ გამოჰკიდებოდა. მესობლის კატა რომ გადმოსულიყო ბილის სადგომში, ჩინკითაგის მოვალეობათ სთვლიდა, რომ გაეფთხო ის და გადაეგდო უკანვე. ბილლი დღეში ოცჯერ ძანც გადაადგებდა თავის ძველ ქუდს და უბრძანებდა ჩინკს: „აბა, მოიტა“. და უოველთვის ისიც გარბოდა მოსატანათ.

ლეკება ბევრი განსაცდელი გამოიარა, სანამ ჭკუას ისწავლიდა. ახლა ის მიხვდა, რომ მეურბეებს გრძელი შოლტები აქვთ და ბრახიანი ძაღლები მინდევენ, რომ ცხენებს ფეხებსედაც კი კბილები აქვთ ამოსული და რომ ხბოებსაც ჭეხათ ნათესავეები და გრესილი რქებით, ახლა მან ისიც კარგათ გაიგო, რომ გულკეთილი კატა შესაძლოა გამოდგეს დედოფალათ და რომ კრახანა და ჰეწელა ერთი და იგივე არ არის. დიად, ეველა ამაში გამოცდას ბევრი დრო მოუნდა, მაგრამ ბოლოს ჩინკს თანდათან უფრო სიმხევე და გამჭროიანობა მიეძატა.

II

ჩინკის საქციელი, როგორც ვთქვით, გასაკვირველი იყო, იმისთანა ვისძეს შეებრძოლებოდა, რამელსაც ვერ მესწვდებოდა. ბოლო ძაინც იმით გაათავა, რომ თავისი გაიტანა, ერთ ტუის მკელს კოიოტს *) შეებრძოლა. ეს კოიოტი ბუდობდა ჩვენ ბუჩქნარბაღსედ ახლოს, და როგორც ვეულა იქაური ცხოველები, უსათუოდ, ესეც იმას გრძნობდა, რომ იმ ადგილის ნადირის დანოცვის ნება აწავისა ჰქონდა და ვერც ვერავინ დაიჭერდა მათ, მეტადრე იმიტომ, რომ მესობლათვე უსწარმა იყო, რომლის სალდათებიც იცავდენ ამ ადგილს. ამიტომაც, კოიოტი თამამად ეოველ სალამოს შემოდოდა ხოლმე ბანაკში საჭმლის საძოვნელათ. ზირველათ იმის კვალი ძალიან შორიდან მოჩანდა, მერე თვით ბანაკთან გაძოჩნდა, ძავრამ შემოსულა კი ვერ გაეებდა. ბოლოს მოისძოდა სუელ ანლო იმისი მწუსარი ღმუიღი, ეოველ დილა-საღამოს. მე რომ გაძოვიდოდი დილაობით და დავუწეებდი იმის კვალს ძებნას, თუ ღამე ის სად იმეოყებოდა. ეოველთვის შევამჩნევდი ნარეცხის ჩასასხმელ ორძოსთან. თანდათან გამებდაობა ემატებოდა, რადგანაც დარწმუნებული იყო, რომ არავინ არაფერს ავნებდა, თვით დღისითაც აღარ გვეპუებოდა, ჩვენს ბინასედ

*) კოიოტი იმყოფება ჩრდილო ამერიკაში, უფრო პატარაა ჩვეულებრივ ყომრალ მგელზედ, თითქოს კიდევ მელიას წაავს.

ჩამოდოდა სასუსნავათ, ჩვენ თვალწინ, ან სადმე
გორაკზედ შესკუბდებოდა.

ერთხელ დილით, ისა ვნახეთ გორაკზედ წამომ-
ჯდარი ასე ორმოცდა ათ იარღის სიმაღლეზედ *) ვი-
ლცამ ჩვენგანმა სუძრობით უთხრა ჩინკს:

— ჩინკ, უეურე იმ კოიოტს, როგორღაცინის!
წადი გაბგდე!

ჩინკი ასრულებდა სოლმე რასაც კი ვუბრძანებ-
დით და, რადგანაც უნდოდა გაემარჯვნა, მიუხტაკოი-
ოტს; კოიოტი ნელ-ნელა ცდილობდა თავი დაეღწია
სტუნვით, ჩინკი კი თავს არ ანებებდა, მაგრამ ეს კი-
დევე არაფერი, საქმე მაშინ იყო, როდესაც კოიოტი
სწრაფად მოუბრუნდა თავის მდევნელს.

ჩინკმა ძაღვე მოიფიქრა, რომ ის სამიმ მხეცს
ჩაუგდეს ხელში და რაც ძაღვი და ღონე ჭქონდა მოჭ-
კურცხლბ შინისკენ, მაგრამ კოიოტი, იმაზედ ღონი-
ერი ცხოველია, დაეწია მას და დაუწყო სან აქეთ
და სან იქით გებნა, თითქოს ესუბრებოდა.

ჩინკი ევიროდა, ღმუოდა და შურდუღივით გარ-
ბოდა; მაგრამ მტანჯველმა იქნობადღის თავი არ და-
ნება, სინამ ლეკვი სასლში არ შეუარდა. ჩვენ კი ჩვენ-
და სასირცხვილოთ ვიცინოდით, საბრალე ლეკვის-
თვის გული არავის სტკიოდა, მან დიდი ტანჯვა გა-
მოიარა, მხოლოდ იმიტომ, რომ მას ეოველთვის ჩუ-
ულებათ ჭქონდა, რასაც უბრძანებდენ აასრულებდა.

*) იარდა არის სამ ფუტამღის.

მეორე ამგვარივე შემთხვევამ ჩინკი ნაკლებათ ააღელვა. მან გადასწევიტა კოიოტისთვის თავი დაენებებინა.

მაგრამ კოიოტი სულ სხვას ფიქრობდა. იმან ახალი თავის გასართობი იძოვა. ის ყოველ დღე აუცილებლათ მოდიოდა ხოლმე სულ ახლო ბანაკთან, რადგანაც დაწმუნებული იყო, რომ მის მოკვლას ვერაზინ გაბედავდა. ძართლაც და ეველს ჩახმძისი ჩუენი თოფებისა დაბეჭდილი იყო ამ ჭაღის მცველებისგან და თანაც ყოველ მხრიდამ თითონ ჯარისკაცებიც თვალუურს ადევენებდნენ, რომ წესი არავის დაერღვია.

ამ დღიდან კოიოტმა დაიწყო დარაჯობა, რომ საბრალოდ ჩინკი როგორმე ჩაეგდო ხელში და ეწვალეებინა. ლეკვმა იცოდა, რომ თუ ცოტას მოძორდებოდა თავის პატრონის სახლს, კოიოტი დაეცემოდა მას და დაუწეებდა ტანჯვას, ყოველ დღე ერთი და იგივე მეორდებოდა, ჩინკს სიცოცხლეს უძწარებდა. ერთ ნაბიჯზედაც ვეღარ მორდებოდა საწყალი ლეკვი თავის სახლს; თვით მაშინაც კი, როცა ჩვენ სასუენროთ წავიდოდით და ჩინკსაც წავიუვანდით. კოიოტა შორი-ახლო მოკვდეკვდა ხოლმე და ელოდა იმისთანა შემთხვევას, რომ როგორმე ძარტო ჩაეგდო ჩინკი და საძაგელი დღე დაეუენებინა მისთვის და როდესაც მოუქნევდით ჩვენ ჯოხს ან ქვას ვესროდით, ის სწრაფათ გაქრებოდა ხოლმე.

ერთს მშვენიერ დღეს ობრეი გადასახლდა უფრო ზევით მთაში და ჩვენ იშვიათად ვხვდავდით კოიოტს ისიც გაჭევა იმათ, როგორც ვეჟლა გასროკნელი ადამიანი, რომელსაც არა რაიმე დაბრკოლება არ შეაფერხებს, კოიოტიც დღითიდღე უფრო სვინიდისს ჰკარგავდა, უფრო შეუზღუბრათ ირჩებოდა და პატრონი ჩინკი დღითი დღე ცუდ მდგომარეობაში ვარდებოდა; იმის პატრონს ეს არაფრად მიაჩნდა და მხოლოდ იცინოდა. ობრეიმ გამოგვიცხნადა, რომ სხვა ადგილას იმიტომ გადავიდა, რომ იქ უფრო კაი საძოვარი ადგილი იყო ცხენისთვის. მაგრამ ჩვენ ძალე გავიგეთ, რომ ის ეძებდა მარტო მეუღრო ადგილს, რომ თავისუფლად დაეღია ის ერთი ბოთლი არაყი, რომელიც სადღაც ეძოვნა. ბოლოს გამოდგა, რომ ერთი ბოთლი არაყი მისთვის ძალიან ცოტა იყო, ამას უფრო სძინ ხალისი აღუძრა:—მეორე დღეს ის შეჯდა ცხენსედა და უთხრა ლეკვს: აბა, ჩინკ, შენ იცი, როგორ უდარაჯებ კარავს! და გასწია მთიანი გზით მახლობელ ლუდსახანში, ჩინკი კი დასტოვა გორგალსავით მოხვეული ტომარის ნაკლეჯსედა.

III

უნდა ვსთქვათ, რომ, თუმიცა ჩინკი ბევრ სისულელეს ჩადიოდა, როგორც სულელი ლეკვი, მაგრამ მშვენიერი დარაჯი იყო, ეს თვით პატრონმაც კარგათ იცოდა, ისიც იცოდა, რომ ის კარავს იმაზე ნაკლებათ არ დაიცავდა. იმ საღამოს ვიღაცა მთიელმა

გაიარა მათ კარზე წინ. შედგა შორი-ახლოს და დაუ-
 მხსა ობრეის:

— ეი, ბილლ! აჭა, ბილლ!

რადგანაც ჰასუსი არ მიიღო, ის მიუხსლოვდა
 კარებს და შესედა ჩინკს; ამ „სასაცილოთ აბურ-
 ტუნულ ლეკვს“, ლეკვი ეუფითა და წკაპ-წკაპით დაუ-
 ხვდა. მთიელი მიხვდა საქმე რაშია ციო და გასწიბ
 თავის გზაზე. დადგა სადამო ქაში, მაგრამ ჩინკს არა-
 ვინ მოეპატრონა, არავინ არ გაანთავისუფლა დარა-
 ჯობიდან. ჩინკს საშინელათ მოძივდა კიდევ.

ბილლ ობრეის კარავში, სადღაც ჰარკში შენა-
 სული ქონის ნაჭერი ჰქონდა, მაგრამ როგორ გაბე-
 დავდა სელი ესლო. პატრონმა უბრძანა „ეური უგ-
 დეო“ და ჩინკი მხათ იყო სიმძილით სული ამო-
 სვლოდა, ვიდრე იმას მიჰკარებოდა.

ბოლოს ლეკვმა როგორც იყო გარეთ გამოსვლა
 გაბედა, ეგება ან თავვი, ან იმის მსგავსი რამ დაე-
 ჭირა და იმით სიმძილი მოეკლა, მაგრამ სად იყო
 და სად არა, უცბათ გაჩნდა საბაგელი კოიორტი და
 ჩვეულებრივათ გამოეკიდა ჩინკს, ლეკვი გაექცა და
 მიიკუნჭა კარვის კუთხეში.

მაგრამ ამავე წამს მასში რაღაცა ცვლილება მო-
 ხდა. იმ მოვალეობამ, რომელიც მას დააწვა, სრუ-
 ლიად შესცვალა ლეკვი. ისე, როგორც კნუტის კნა-
 ვილი დედა კატას ვეფხვათ შექმნის ხოლმე. თუძცა
 ჩინკი სულელი ლეკვი იყო, მაგრამ მას ღონე არ

აკლდა და უოველ წელიწადს ღონე თანდათან ემატებოდა. იმ წამს, რი დესაც კოიოტმა განიძრახა კარავში.

შესვლა, მისი პატრონის კარავში, ხინკმა უოველივე შიში დაჰკარგა და მტერს გამირულად დაუსვდა. ცხოველებიც იგრძნობენ ხოლმე თავიანთ სიძაროლეს და დანაშაულობას. სიძაროთლე ახლა შეშინებულ ლეკვის მხარეს იყო და აძას

ორივენი გრძნობდენ. კოიოტმა ხელ-ხელა უკან დაიწია განრისხებული ღმუილით და თითქოს თავის ენაზედ ემუქრებოდა საძაგელ ძაღლს—ნაჭერ-ნაჭერათ გაცფლეთამო. მაგრამ კარავში შესვლა მაინც ვერ გაბედა.

კოიოტი არ მოშორდა ამ არე-ძარეს, დრო გამოშვებით მივიდოდა კარავთან და დაიწვეებდა მის ახლოს სიარულს, ან შესავალთან ჩადგებოდა და მაშინ უსათუოდ შეეფეთებოდა სწულა პატარა ჩინკს, მეტათ შეშინებული ლეკვი დაინახავდა თუ არა რომ აპირებენ მას პატრონის სარჩოს შესებას, მაშინვე ღონეს მოიკრეფდა და გამოცოცხლდებოდა.

ამ ხნის განმავლობაში ჩინკი სულ მშვიერი იყო. დღეში ორჯელ-სამჯერ ჩაიკვებდა როგორმე დროს და მიიწებებდა ხოლმე მდინარეშდის წყლის დასალეკვით, მაგრამ საჭმლის მოვნა სრულიად მოუხერხებელი გახდა. მართალია მას შეეძლო პარკი გაეხია და ქონი ეჭამა, მაგრამ ეს შეუძლებელათ მიაჩნდა, რადგან პატრონმა შესანახათ ჩააბარა. ვერც დროს პოულობდა რომ გამოქცეულიყო ჩვენთან, სადაც კაი სადილს ვაჭმევდით. მაგრამ ის იყო ნამდვილი — ძალი და თავის პატრონის ნდობას თავის დღეში არ გასტეხდა. თუ საჭიროება მოითხოვდა, მხათ იყო მოძკვარე, თუცა იმ დროს მისი პატრონი სადღაც ქეიფობდა და ლოთობდა.

ოთხი დღე და ღამე პატარა გმირი არ მოხცილებია თავის ადგილს და მამაცად იცავდა პატრონის კარავს და სარჩოს კოიოტისაგან. მესუიუ დღეს მოხუცი ობრეი გამოფხინებდა და მოაკონდა, რომ ბანაკი მიტოვებული ჰქონდა პატარა ლეკვის აძრავ. ქეიფიც მობეზრდა და ამიტომ შეჯდა ცხენსედ და გაუდგა გზას. შუა გზასედ მოაკონდა მას, რომ ჩინკისთვის არაფერი საჭმელი არ დაეტოვებინა.

„იმედი მაქვს, რომ ის სულ არ შეძიჭაძდა ქონს“, იფიქრა მან და აჩქარდა. ავიდა ძალიან სწრაფად, საიღამაც მოჩანდა იმისი ბინა. აი კარავიც. აგერ შესავალთან ღმუიან და უგრატუნებენ ერთი-ერთმანეთს კბი-

ლებს დიდი ვაზლმასებული კოიოტი და საბრალო ჰატარა ჩინკი.

— აი, შეგახვეწოს ღმერთმა! წამოიძახა მოხუცმა ობრეიმ. — მე სრულიად დამავიწყდა ეს შეხვეწებული კოიოტი! საბრალო ჩინკი! რამდენს დაიტან ჯებოდა! მიკვირს, ან კი რატომ სულ არ გაფლეთა ამ არა-წმინდამ ეს საბრალო?

ჩინკი ერთ წამს შედგა, ის იკრეფდა უკანასკნელ ღონეს. საბრალოს სიძშილისა და შიშისაგან ფეხები უკანკალებდა, მაგრამ მანაც თამაშათ უეურებდა თავის მტერს და მხათ იყო ბანაკის დასაცავათ თავი შეეკლა.

მთიულის ნაცრის ფერმა მკრთალმა ვალებმა მამინვე დაინახეს, საქმე რაშიაც იყო; როდესაც ობრეი შევიდა თავის კარავში და ნახა ხელუსლებლათ ქონი, მამინვე მიხვდა, რომ ჩინკს არაფერი არ ეჭამა მის წასვლის შემდეგ. როდესაც ლეკვი მიუცოცდა ჰატარონს და აცახცახებული შიშით და შიშით დაუწყო მას თვალებში ცქერა და ხელების ლოკვა, თითქოს უნდა ეთქვა: „მე ის ავასრულე, რაც მიბრძანეო“. მოხუც ობრეის გული აუჩუქდა და თვალებზე ცრემლები მოადგა. იმან საჩქაროდ მოამხადა ჰატარა გპირისთვის სადილი, მერე მიუბრუნდა და უთხრა:

— ჩინკ, მეგობარო, შენ ეოველთვის თავდადებული იუავი ჩემთვის და მე კი შენთვის საკმაოდ არ მიზრუნვია. მე უშენათ აღარანდროს არ წავალ სადმე და შენ როგორც ჩემთვისა ხარ თავ დადებული, ისეც მე

ვიქნები, თუ რითიბე შევხვდები. ბევრი რამის გაკეთება არ შემიძლიან, არაუეს ვერ გითავაზებ იმიტომ, რომ სმით შენ არ სვამ, მე მხოლოდ შემიძლიან ყურადღებით მოგეყვამ და შემდეგში ამისთანა განსაცდელში არ ჩავგდო. მენდე, რომ ამას კი ავასრულებ.

მაშინ ობრეიმ ჩამოიდო კედლიდან თავისი საუჯე, თავისი საუვარელი თოფი და იმის დაუხედავათ თუ რა ბოლო მოელოდა მას, აკლიჯა იმას მართებლობისაგან დასმული წითელი ბეჭედი და მიუახლოვდა კარებს

კოიოტი ცოტა მოშორებით იჯდა და თითქოს სახე უღიმოდა. მაგრამ უცბათ თოფმა დაიგრილა, — და ჩინკის შიშის ზარ დამცემი სამუდამოთ განჰქრა.

არაფრად ენაღვლებოდა ობრეის, რომ თოფის სმახედ გამოჩნდენ ჯარის კაცნი და გაიგეს, ვინ იყო წესის დაძრვევი.

არაფრად ენაღვლებოდა მას რომ წანართუეს თოფი და სრულიად აუკრძალეს ამ არემარეზე ცნოვრება.

— ღვე ავრე იეოს! სთქვა მოხუცმა ობრეიმ. — მე მხოლოდ ვალი ვადუნადე ამხანაგს, რომელიც ჩემთვის თავდადებული იყო

ელ. მამულაშვილი-ვასაძისა.

სანდროს განუძრება.

დიდი სიცხე იდგა. გზის გორაკზე ვაი-ვაგლანით მიჩოჩავდა ჯაგლაკი ცხენი. ამას აჰქონდა აღმართსებო ჭკა წელით სავსე. გვერდით მისდევდა ორად მოკაკული მოხუცებული დედაკაცი. ის ხან შოლტს უღერებდა ცხენს, ხან სადავის თანმას ვასწევდა, თითქოს უნდოდა გაეღვილებინა ცხენისთვის უსომო ტვირთის სიღვა.

— ცოტა კიდევ, ჩემო ლურჯავ! ცოტა კიდევ და მალე მივალთ ბინასზე. და თან საცოდავი დედაკაცი ცდილობდა წინ წეგდო ცხენი. — სომ იცი, ლურჯავ, რომ ჩემი მარჩენელი შვილი, შენი ჰატრონი, მეორე კვირას ავად არის, ჩვენი საზრდო, ჩვენვე უნდა ვიმოვოთ. ჯაზა ბეჭრი მაქვს — ისიც სომ მოსაველედი მუაჟს. ნეტა ერთი მალე მივაწოდო მუშტარს წყალი, რომ ჯანი ცოტათ მაინც დავასვენო, — ბუტბუტებდა მოხუცებული და თან კაბის სასელოთი იშმენდდა ცრემლებს, თანდათან უძნელდებოდა ცხენს აღმართსე ასვლა.

ამ მოხუცებულს უკან მისდევდა ორი მოსწავლე

სანდროს გახუმრება

ქაწვილი. სიცხე ამათაც აწუსებდა, ფენი ფენს ძლივს აღგამდენ. ლაპარაკიც კი ეხარებოდათ ერთი ამათგანი, სანდრო ძალიან მოესვენარი და ცელქი ბავში იყო. ამან უცებ გადინარსარა:

— რა დაგეძარათა, რად იცინი? გაკვირვებით ჰკითხს ამხანაგმა.

— მოდი ამ მოხუცებულს გაკვირვებოთ, ასე გულ-მოსაწეენათ რომ მიცოცავს. ბოჭკას აუხდი საცობს! რა ნაიზაღ გაუკვირდება, მისი ჯაკვლაკი რომ აუჩქარებს ფეხს.

სანდრომ თქვა და აასრულა კიდევ.

ფრთხილათ მიეპარა ბოჭკას, ამომძრო საცობი და წეაღმა ერთბაშად გადმოხეთქა გსახე. მოხუცებულმა ვერა გაიგორა, ისე ხალკლიანი და ჩაფიქრებული შიდიოდა. თანაც ეურს აკლდა, სანდროს ფენის ხმა ვერ გაიგო. წეალი იღვრებოდა, ცელქები ხარხარობდენ და მოუთქვლათ ელოდენ — მოხუცებული დედაკაცი როდის გაიკებსო. ცხენი კი, რასაკვირველია, აღარა გრძნობდა სიმძიმეს და აუჩქარა სიარულს, ისე რომ მოხუცებული ვეღარც კი ეწეოდა და აი ამ დროს დაინახა ამან, რომ ბოჭკიდან ცოტ-ცოტა წეალი იღვრებოდა. გაოცდა მოხუცებული, შეაყენა ცხენი, ცდილობდა აკანკალებული ხელებით შეეყენებინა წეალი, სახესე ისეთი სასოწარკვეთილება გამოეხატა, რომ ცელქები შეკრთენ. სანდრომ იგრძნო, რომ ამგვარი ხუმრობით საშინელი შე-

წუხება მიაყენა უბედურ დედაკაცს. საბრალო ჩამოჯდა ქვანზე და სახეზე ხელები მიიფარა.

— რა დაგეძარათ, დედი, ჰკითხა სასაღრმოდ.

— ახლა რაღა მეშველება, ამოკვანესით თქვა დედაკაცმა. ჩემი მრჩენელი ძვილი ავად არის, ის მოუთმენლათ მიძელის სახლში, მე კი უნდა ხელ ახლად ჩავიდე წულის ამოსატანათ, აღარ შემიძლიან, ჯანი არ მომდევს, რა ვქნა! მუშტარს სომ ვერ მივუტან დროზე წებალს.

და მოხუცებული ძლიერ-ძლიობით ფეხზე წამოდგა.

სასაღრო საშინლათ შერცხვენელი იყო, არ იცოდა რა ექნა. ამოიღო ჯიბიდან რაც ფული ჰქონდა და გაუშვირა მოხუცებულს.

— ძანატიე, დედი, ბოჭკას საცობი მე ამოვაცაღე, ვხუძრობდი, არ მეგონა, რომ ავრე შეწუხდებოდი. წადი შენ ავადმყოფთან და წებალს მე მოვაცანიებ.

მოხუცებულმა მადლობა უთხრა ფულისთვის და წავიდა ძვილთან

სასაღრო ძაშინვე გაეშურა თავის ძამასთან და თავისი ურიგო საქციელი უაძბო.

ბუღდას¹⁾ ქადაგება

პოემა,
(თარგმანი)

ულდა შვეიდა შეუმჩნევლად ინდრას²⁾
 ტაძარში:
 იქ ქურუმები³⁾ საკურთხეველის გარს ტრია-
 ლებდენ
 და, თეთრს სამოსში საამურად გამოწყო-
 ბილნი,
 მასზედ დანთებულს ცეცხლს გულდაგულ
 აძლიერებდენ.
 მსხვერპლათ დასაკლავ პირუტყვების სის-
 ხლი ტაძარში
 მდინარესავით ქურუმთაგან დაიღვრებოდა;

¹⁾ ბუღდა იყო ინდოეთის მეფის შვილი, მეექვსე საუკუნეში ქრისტეს წინ. მან გაავრცელა სარწმუნოებრივი სწავლა, რომელსაც ბუდიზმში ეწოდება. ამ სარწმუნოების არიან სხვათა შორის იაპონელებიც. ბუღდას სარწმუნოება ჰქადაგებს ძმობას, ერთობას და თანასწორობას. ის მონობას უარჰყოფს.

²⁾ ინდრა — ინდოეთში მცხოვრებთა უმთავრესი ღმერთია... ის

და იმავე დღეს დიდებული კარისკაცებით
თვითონ ხელმწიფეც სალოცავად იქ ბრძანდებოდა.
ქურუმთ უფროსმა სისხლით მოსვრილს საკუთხეველზე
ფეხებ-შეკრული, ყვავილებით აქრელებული
ერთი თხა დასდო, ლამაზი და გძელ-რქებიანი
და თან წარმოსთქვა მცირე ლოცვა დაწესებული:
„მრისხანე ღმერთნო! ერთი მსხვერპლი კიდევ გიძღვენით
ბაშასაჲ მეფის ცოდვებისა მისატყვებლად;
იმის ხორცს დავსწავთ ძლიერს ცეცხლში და იმის სისხლს კი
აქავე დავღვრით, სამსხვერპლოს წინ, თქვენს საამებლად!“...
და მას უნდოდა გამოეჭრა თხისათვის ყელი...
— „მეფე! უბრძანე, ნუ დაკლავს თხას, გემუდარები!“..
შესძახა ბუდდამ და წაართვა მსწრაფლ ქურუმს დანა
და თხას შეკრული მან გაუხსნა უცებ ფეხები...
ამისა შეძდგომ თვით მეფისკენ ის გაემართა;
მლოცველთ ხიბლავდა დიდებული, მშვიდ-უშიშარი:
იმის თვალთაგან გამოკრთოდა თვით სიყვარული
ადამიანის სანატრელი და დაუმტკნარი.
მეფე მალლიდამ ჩამოვიდა და მოიდრიკა
ბუდდას წინ მუხლი და ჰკითხა მას განცვიფრებულმა:
— „მარკვი, ვინა ხარ, საკვირველო?!“ — ამის პასუხად
მოძღვრება იწყო ბუდდამ, ღვთისგან მოვლინებულმა:
— „ადამიანნი ერთმანეთის ძმები არიან,
მე გამცნებთ ამით საუკუნო ჰეშმარიტებას;
შეიგნეთ, არ სურს ღმერთს ეგ თქვენი სისხლისა მსხვერპლის
ის ჩემის პირით გადმოგცემთ ამ ციურს ბრძანებას.
ერთია მხოლოდ ყველასათვის სოფლად სიცოცხლე;
იგი ნიქია საიდუმლო, ღვთივ ბოძებული,
ნიქი ყველასათვის მშვენიერი, ნიქი ძვირფასი,

განაგებს ჰაერის ცვლილებას. იმის ხელშია წვიმა, ქარი, ელვა-ქუხილი
და სხვა... იმას გამოხატავენ ჰაუჟის სახით, რომელსაც ოთხი ხელი
აქვს და ათასი თვალი.

³⁾ ქურუმი — მღვდელი. მსახური წარმართთა ღმერთებისა... ისი-
ნი მსხვერპლს წირავდენ.

და მის წართმევა არის მძიმე დანაშაული.
ყოველდღეობით ღმერთს არ სურს თქვენი სისხლით შესვრილი
ღვთისმსახურება, უაზრო და ნამდვილ-მხეცური.
თქვენ, სასტიკებო, ნუ თუ ელით ღვთისაგან შევლას,
ნუ თუ სისხლითა მოგეცემათ ჯილდო ციური?!

თუ მართალია, რომ ღმერთები ბოროტ არიან,
ნუ თუ ეგ თქვენი თხა მისცემს მათ ღმობიერებას,
და თუ ღმერთები კეთილია, თქვენგან დაქცეულ
პირუტყვის სისხლში არ იგრძნობენ საჭიროებას?!
საზიზღარია, საძაგელი იგი ტაძარი,
სადაც დანის ქვეშ იხლანება მსხვერპლი საწყალი?!

იკოდეთ, ძმებო, ღმერთები მას შეიწყალებენ,
ვისაც უჭირავს თვის მოძმეზე მზრუნველი თვალი.
აი რა არის მომაკდევთა დანიშნულება:
ერთმანეთისა სიყვარული და შებრალება,
განსაკუთრებით სიბრალული ღონით სუსტისა
და ერთმანეთის სიკეთისთვის თავის დადება.
დედა-მიწისა ყველა არსნი, თანასწორად რომ
ხარკსა მიუღძღვნით სიკვდილსა და სნეულებასა,
ყველა სულდგმულნი ერთმანეთის ნათესაფნი ვართ
და ქედს მოვუხრით საუკუნო ერთსა ნებასა!
რომ მოგენდომათ, დედა-მიწა, ღღეს სევდიანი,
რა მშვენიერი სანახავი შეიქნებოდა,
და რომ გეცხოვრათ საუკუნო კანონის თანხმად,
მაშინ ცრემლები და სევდები მოისპობოდა.

უნდა იცავდეთ, გიყვარდეთ და გებრალეობდეთ
ყველა სულდგმული, არ უსპობდეთ არვის ცხოვრებას,
უსისხლო, წმინდა საზრდელითა იკვებებოდეთ
და გულ-გრილად არ უტკებოდეთ სხვისა მკვლელობას.
რისთვის შეისვრით ხელებს დაკლულ პირუტყვის სისხლით?!

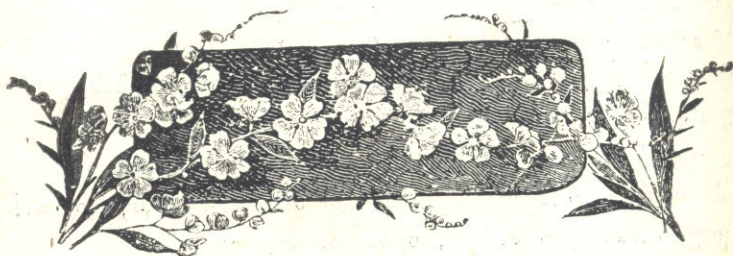
განა ცოტაა საზრდო მარგი, ნება დართული?!

ხედავთ, ყანები იძლევიან ოქროსფერ ხორბალს,
და ბაღებიცა ტკბილი ხილით არს აღვსებული!
ყველგან ხეები დატვირთული არიან ხილით,

და ცივი წყაროც საამურსა იძლევა სასმელს.
 მაგრამ ამასა არ სჯერდებით და კვალად სისხლით,
 შეუბრალებლად დაქცეულით, შეისვრით თქვენ ხელს! 4
 შეერთენ ქურუმნი და თვის თეთრსა ტანისამოს ქვეშ
 მალავდენ მორცხვად პირუტყვთ სისხლით დასერილ ხელებსა;
 ყველამ დასტოვა აღზნებული საკურთხეველი,
 სადაც უწყალოდ ყელსა სჭრიდენ ღვთის ზვარაკებსა...
 მეფე ისმენდა ბუდდას ნათქვამს თავ-ჩაღუნული,
 ეფინებოდა თან იმის გულს ლმობიერება ..
 და მეორე დღეს შიკრიკებმა მთელს სამეფოში
 ყველას ხმა-მალლა ამცნეს ამა მეფის ბრძანება:
 — „დაე მოისპოს ამის შემდეგ ჩემს სამეფოში
 პირუტყვთა ხოცვა ღვთისთვის მსხვერპლის შესაწირავად;
 ნულარცა სჭამენ ქვეშევრდომნი საქმელს ხორცეულს,
 ნულარც ივლიან სანადიროდ, პირუტყვთ საკლავად...
 დაე იცოდეს თვითეულმა ჩემს სამეფოში,
 რომ სულდგმულისა შებრალება არს ღვთის ბრძანება
 და რომ სიცოცხლე ყოველს სულდგმულს ერთნაირი აქვს,^{ეს,}
 მხოლოდ მოწყალეს და მშვიდს ელის ბედნიერება!“
 მეფის ბრძანება დააწერეს ქვის მალალ სვეტზე,
 და დღემდის წმინდათ ასრულებენ იმის ამ მცნებას
 იქ, სადაც ვრცელი განგესისა 4) მდინარე მოქუხს
 და სადაც ბუდდა ხალხს ამცნებდა ქვეშარიტებას!

ილ. ფერაძე.

4) განგესი — მდინარეა ინდოეთში. ამ ქვეყნის მკვიდრი ხალხი
 დღესაც ხორცეულს არ სჭამს და მცენარეულობით იკვებება. ი. ფ.

მსხვერპლის შეწირვა ბრამინების ტაძარში.

ექიმი ისააკის განსაცდელი.

რუბაქინისა.

(გაგრძელება)

სააკი არ მომკვდარიყო. პაპის სასახლიდან რომ გამოაგდეს, ის გიჟივით გაიქცა სადაც მოხვდა. თვითონაც არ იცოდა სად მირბოდა, გამეღელ-გამომვლელნი ერიდებოდნენ, გზას უთმობდნენ.

საბრალომ ჯერ დიდხანს იტრიალა რომის ქუჩებში, მერე გავიდა ქალაქ გარეთ, დალაღვისაგან სული ეხუთებოდა, ოფლი ღვარივით ჩამოსდიოდა და ასე დაუსვენებლივ მირბოდა, მანამ არ დაღამდა, მზე რომ ჩავიდა და მთვარე გამოჩნდა. მაშინ კი ღონე მიხდილი დაეცა.

ისააკი დიდხანს ეგდო უგრძობლათ, სანამ გათენებამარ მოუსწრო. ბოლოს თვალები აახილა და ნახა, რომ ხეებ ქვეშ იწვა ბალახებში წყაროსთან, ბუჩქებში ფრინველებს საამური ჭიკჭიკი გაჰქონდათ. ისააკმა ერთბაშათ იტაცა თმაში ხელები, ცდილობდა მოეგონებინა რაც თავს გადახდა, მაგრამ გულზე მხოლოდ გამოურკვეველი სევდა აწვა.

ტირილით და კვნესით წამოხტა ისააკი და ისევ გაიქცა. მირბოდა და კი არ იცოდა, სად მირბის. ერთ სოფელს რომ მიუახლოვდა ძაღლები დაესიენ, დაგლიჯეს-დაკბინეს ისე, რომ მუხლები სულ გაუსისხლიანდა. სოფლის ბიჭები ქვებით ქოლავდნენ, დიდრონებს კი მიაჩნდათ გიჟათ და ეგონათ, ეშმაკები ჩაბუდებულან იმაშიო. ისააკი ისე იყონალვლით შეპყრობილი, რომ არც კი ცდილობდა გზველა თავისთვის. მხოლოდ გარბოდა, სულ გარბოდა, სანამ ერთ ქოხის წინ არ დაეცა. ქოხიდან გამოვიდა დედაკაცი აყვანილი ყმაწვილით და რანახა უგონოთ გაშლართული კაცი, დასისხლიანებული ფეხებით

და დაგლეჯალი ტანისამოსით— შეიბრალა. მაშინვე თავზე წყალი გადაასხა, ასვა-აჭამა, შეუხვია ქრილობა და უთხრა:

— მოითმინე ცოტა ხანს, შეიღებები მომივლენ და ქალაქამდის მიგაცილებენ.

შვილები ხსენებაზე ისააკი გიჟივით წამოვარდა ფეხზე, წაივლო ხელები თმაში, თითქოს რაღაც უნდა მოეგონებინა, მაგრამ ვერ გამოიჩინა, საშინელმა მწუხარებამ შეიპყრო. ერთი საშინლათ ამოიკვნესა და გაიქცა.

გარბოდა დღე და ღამ უბედური, არც სოფელი და არც ქალაქი არ შეაყენებდა მას. მისი გული ისევ ისე მწარე ნაღველს შეეპყრო, ისევ ისე უღონდებოდა და უკვნესოდა.

თუ ვინმე მიაწოდებდა პურს სჭამდა, თუ არა და არავის სთხოვდა მოწყალებას. თუ თავს ვინმე შეაფარებინებდა ხომ რა კარგი, თუ არა და ხეს ქვეშ, ან სადმე ბალახებში გაათევდა ღამეს.

ისააკმა ხუთი თვე ამ ვაი-ვაგლახში გაატარა, ზამთარმა მოუსწრო, ჩამოყარა თოვლი, ის ამ დროს მიახლოვებოდა ალბიის მთებს, რამდენსაც აღიოდა აღმართზე, უფრო და უფრო სიცივეები უდგებოდა. ბოდოს ერთ საღამოს შევიდა სოფელში. ხელები სიცივით გაჰყინოდა, კანკალებდა, ფეხებს ძლივს ადგამდა.

გზაზე ერთ კლდის ნაპრაალში დაინახა ქოხი, იქიდან სინათლე ბეუტავდა.

ისააკი შევიდა ქოხში და კარებში ჩამოჯდა. ამ ქოხში ცხოვრობდა ერთი ახალგაზრდა გლეხი ცოლით. შენედეც თუ არა ისააკს მიხვდენ, რომ გიჟი უნდა ყოფილიყო. მაგრამ ამათში ჩვეულებათ მიაჩნდათ, რომ ყოველი გამველეო-გამომველი ღვთის კაციაო და დიასახლისმა მაშინვე ცეცხლთან ადგილი დაუთმო, უთავაზა პური, ცხელი წვენი და თითონ წავიდა ოთახის კუთხისკენ, საცა აკვანში ეწვინა ავათმყოფი შვილი. ბავშს დიდი სიციხე ჰქონდა, მძიმეთ სუნთქავდა და სახე წითლათ ატყეცოდა. ყმაწვილი მოჰყვა ტირილს, დედა კოცნიდა, ნანას ეუბნებოდა, არწევდა აკვანს, მაგრამ ბავში არა ჩუმდებოდა, უფრო და უფრო ხმა მაღლა ტიროდა.

ისააკი შეძრწუნდა ბავშვის ტირილის გაგონებაზე, წამო-
 ვარდა ფეხზე, ყმაწვილის დედას მიუახლოვდა და ჰკითხა:

— ეგ შენი ბავში ავად არის?

დედამ ტირილით უპასუხა:

— ავად არის, ძალიან ავად არის! მორჩენის იმედი არა
 მაქვს.

ფერ მიხდილი, გამხდარი ისააკი ნაღვლიანი სახით, და-
 გლუჯილი ტანისამოსით დედას ვიღაც მკითხავათ და გულთ-
 მისნაოთ ეჩვენა.

ისააკმა რომ დაინახა ავათმყოფი ბავში, ნაღველი გული-
 დან გადეყარა. ერთ წამს გონზე მოვიდა. გასინჯა ბავში თუ
 არა, მაშინვე მიხვდა მის ავათმყოფობას. — ესა და ეს ბალახები
 უნდა დაალევინოთ, უთხრა მან დედას

დედამ კარგათ იცოდა ამ ბალახების მნიშვნელობა, რომე-
 ლიც მათ მხარეს, კლდეებზედ ბლომათ მოინახებოდა. საბრალო
 დედამ მაშინვე აიღო ანთებული კვარი და წავიდა ბალახების
 მოსატანათ ახლო-მახლო კლდეებიდან. შვილის გადასარჩენათ
 ის თავს არ დაზოგავდა. არც სიბნელე შეაშინებდა, არც სი-
 ცივე და არც კლდე-ღრეებში სიარული

ისააკს მალე ბალახები მოუტანა დედამ, მან საჩქაროთ
 აადრულა და დაალევინა ავათმყოფს. ყმაწვილი დამშვიდდა და
 დაიძინა. დედა სიხარულით ტიროდა და მთელი ღამე აკვანს
 არ შორდებოდა. ისააკიც იქ იჯდა და წამდაუწუმ ასმევდა
 ბავშვს ბალახების ნაღულს.

ისააკი ახლა აღარ გრძნობდა ადრინდელივით საშინელ
 სევდას, თუმცა ჯერ ისევ სრულად არ გამორკვეულიყო.

გათენდა თუ არა დილა. ისააკმა დააპირა წასვლა, მაგ-
 რამ ბავშვის დედ-მამამ ცრემლ-მორეული დაუწყეს ხევწნა:

— დარჩი ჩვენთან, სანამ ბავში კარგა არ გახდებოდეს!

ისააკი დარჩა, მისთვის თიხქოს სულ ერთი იყო — დარ-
 ჩებოდა თუ წავიდოდა. ამასობაში ამ მიყრუებულ სოფელში
 გავარდა ხმა, რომ ვიღაც უცნობმა და ახირებულმა გამვლელ-
 მა მოარჩინა მომაკვდავი ბავში. ავათმყოფები სოფელში ბლო-
 მათ იყვნენ, ყველა მოდიოდა ისააკთან და თხოვდა გვიწამლეო-

ისააკი თანდათან მოვიდა გონებაზე, შეეძლო ეწამლა. ამიტომაც დარჩა სოფელში და ყველას წამლობდა. გლეხებს ძალიან შეუყვარდათ. მისი ექიმობა გაითქვა ყველა გარშემო მგზობელ სოფლებში და ყოველ მხრიდან მოდიოდნენ მასთან ავთმყოფები. მან ბევრი გაჰკურნა, ბევრს საშველი მისცა და ამითი ამ არემარეზე დიდი პატივისცემა დაიმსახურა. ვინ იყო, ან საიდან მოსულიყო აქ—თვითონ ისააკს არ უყვარდა ამაზე ლაპარაკი.

ისააკი მშვიდობიანათ ატარებდა თავის დღეებს, ხოლო წარსული შავი ნისლით ჰქონდა გადაფარებული, თავისი ცოლ-შვილი სულ დაავიწყდა. ისევ იმ გლეხის ქოხში დარჩა, ისინი მას აცმევდნენ, ასმევ-აქმევდნენ თითონ კი მთელი დღეები კლდე-ღრეებში და ტყეებ-ბუჩქნარებში დადიოდა და წამლე-ბისთვის საჭირო ბალახებს აგროვებდა.

გაიარა თითქმის ოთხმა წელმა. იქნება მეტ ხანსაც ეცხოვრა ისააკს ასე, რომ ერთი უცნაური ამბავი არ მომხდარიყო.

ერთხელ ისააკი გამოვიდა სოფლიდან ბალახების მოსაკრევათ. დასასვენებლათ დაჯდა ერთ მაღალ კლდეზე, რომელიც ზედ გზას ვადმოჰყურებდა. ერთბაშათ მოესმა ჯარის თქარათქური. ისააკმა დაინახა აუარება შეიარაღებული კაცები. მზეზე ბრწყინავდნენ მათი შუბები და ჯავშნები. ქუდის ბუმბულებს ქარი აფრიალებდა. ეს იყო მთელი ჯარი. სად თავი იყო და სად ბოლო არა ჩნდა. თვალი ვერ გაუსწრობდა სურსათებით სავსე ურმებს კრიჭინი გაჰქონდა. მძიმე ხარბაზნების ზიდვით აღმართზე ცხენები შუაზე წყდებოდნენ. ჯარს წინ მიუძღოდა მშვენიერ ბედაურზე, ოქროს ჯავშნით მორთული, სარდალი.

ისააკს ჯემს გაუკვირდა, ეს ხალხი საიდან გაჩნდაო. ცხენოსნებმაც შეამჩნიეს და დაუძახეს. ისააკი არ დაიძრა, გაშტერებით შესცქეროდა და რალსაც იგონებდა, თითქოს სადღაც ენახა ასე მორთული ხალხი.

ისააკი ჩამოათრიეს კლდიდან და სარდალმა ფრანგულათ უთხრა: გვიჩვენე სოფლის გზაო.

ისააკი ჯერ თითქოს რაღასაც იგონებდა, შემსტერებდა, შესცქეროდა, მერე მოვიდა გონზე და ფრანგულათ ჰკითხა:

— თქვენ ვინა ხართო?

— ჩვენ ფრანგების მეფის, კარლოს VIII-ს ქვეშევრდომები ვართო.

ამათ ძალიან გაუკვირდათ, რომ ვიღაც მოხუცი, გლეხის ტანისამოსით, აგრე წმინდათ ლაპარაკობს ფრანგულათო.

— ჩვენმა მეფემ, განაგრძეს მათ, გამოუცხადა ომი იტალიას და ამასთანავე პაპსაც. მე რაინდი ტორსი გახლავარ და ვარ დანიშნული ამ ჯარის სარდლათ.

ახლა კი ჯემსმა უცბათ მოიგონა თავისი სახლ-კარი, მოსიყვარულე ლია და შვილების სიკვდილი. იტაცა თმებში ხელი და გაიშლართა მიწაზე.

ფრანგებმა გაკვირვებით შეხედეს ისააკს და საექვო კაცათ მიიჩნიეს—ჯაშუში ხომ არ არისო—ჩვენს დასათვალიერებლათ გამოგზავნილიო? ხელიდან არ უნდა გაუშვათ.

ჯარის კაცებმა მაშინვე აიყვანეს ისააკი, ურემზე დასვეს და ისე მიიყვანეს სოფელში.

ჯარის წინამძღოლმა დეტორსიმ სოფლის მამასახლისები დაიბარა და სხვათა შორის ჰკითხა ისააკ ჯემსის ვინაობა.

— სადაურია, ან ვინ არის—ჩვენ არ ვიცით, ექიმობა საუცხოვოთ იცის. ოთხი წელიწადია, რაც ჩვენთან ცხოვრობს. სიკეთის მეტი ჩვენ მაგისაგან არა გვინახავსრაო.

მოიხმეს ისააკი, ის სისუსტით ფეხს ძლიერ ადგამდა, გაფითრებული, ნაღვლიანი იყო, მხოლოთ თვალები გიჟს აღარ მიუგვანდა

— მე გავიგე, მოხუცო, რომ დახელოვნებული ექიმი ყოფილხარ, უთხრა დეტორსიმ, ჩვენ გვეკირვება კაი ექიმები. გინდა ჩვენთან იმსახურო, რომში წამოხვალ?

ისააკი შეწუხდა. „წასვლა იქ, რომში, სადაც ამას ისეთი დიდი უბედურება დაატყდა, სადაც, იქნება მისი ცოლი აქამდის ტირილში და ვაებაშია? არა, სჯობს არსად არ წავიდე და აქ ამ ღატაკ სოფელში მოვკვდე.

— შვილებო, ჩემო შვილებო! პასუხათ ამოიკენესა ისააკმა.

ამ დროს ნათლათ წარმოუდგა თვალწინ ისააკ ის საშინელი წიმი, როდესაც მან დანა ჩაურჭო შვილს, ცხადათ ხედავდა შიშით გაფითრებულ ბავშვს და მომაკვდავს პაპს.

— შვილებო, ჩემო შვილებო! ამოიკვნესა ხელახლათ ისააკმა.

უბედური ხრინწიანი ხმით ტიროდა, თმებს იგლეჯდა, კენესოდა, მაგრამ გიჟს სულ აღარა გვანდა.

ფრანგები ხმა ამოუღებლივ განცვიფრებით შესცქეროდნენ. ისააკი ბოლოს მოვიდა გონს და ფრანგულათ უთხრა:

— მე ვუწამლებ თქვენ ავითმყოფებს, თქვენ დაჭრილებს, წამოგყვებით რომშიაც.

ისააკს უნდოდა, თავის თავი დაესაჯა, გამოეკლო ხელახლათ ტანჯვა, ენახა თავის სახლკარი და ცოლი, ვინ იცის ცოცხალი თუ დაუხვდებოდა.

მეორე დილას ექიმი გამოესალმა სოფლელებს და ჯარს გამოჰყვა. სოფლელები ტირილით გამოეთხოვეს.

ფრანგების ჯარი თამამად შევიდა ყველგან იტალიაში. ქალაქები ერთი-მეორეს მიხედვით უღებდნენ ციხე-კოშკებს. ბოლოს ფრანგები მიადგნენ ქალაქ რომს. ამ დროს პაპათ იყო ალექსანდრე მეექვსე ბორჯია. ორი წელიწადი იქნებოდა, რაც ინოკენტი მერვე მომკვდარიყო, იმას სისხლის გადაღების შემდეგ სამი წელიწადი კიდევ ეცოცხლა.

ფრანგების მეფე მიუახლოვდა თუ არა რომს, ელჩები მიუგზავნა პაპს, გაგვიღე ციხეებო. პაპი ხედავდა, რომ ფრანგებთან ომი მათგან შეუძლებელია იყო და გაულო ციხეები. თვით მეფე თავისი ამალით და ჯარით შევიდა ქალაქში.

ისააკ ჯემსი გზა გზა წამლობდა ავითმყოფ და დაჭრილ ფრანგებს. შევიდნენ თუ არა რომში, ისააკი მივიდა დეტორსთან და უთხრა:

— ახლა კი გამანთავისუფლეთ, ჯარს ველარ გავყვები სხვაგან, მე აქ, რომში, ცოლი მყავს და სახლკარი მაქვს.

ფრანგებმა მადლობა გადაუხადეს ისააკ ჯემსს და გამოეცალმენ.

ისააკმა გასწია იქით მხარეს, სადაც ეგულებოდა თავისი სახლკარი და თან ფიქრობდა:

— ცოცხალია ჩემი ღია თუ არა? ნეტა როგორ არი?

ან. წერეთლისა.

(დასასრული შემდეგ)

მძიმე ხვედრი.

ავსტრალიელებმა რომ დაინახეს პირველად დატვირთული ხარები ძლიერ შეეშინდათ. მათ ეგონათ ეს ცხოველები კი არა, ავი სულები არიან, თავზე შუბითო, სხვებმა კი იფიქრეს, — უსათუოდ ეს თეთრი კანიან ხალხის ცოლები არიანო, რადგანაც ეს ხარები დატვირთულნი იყვნენ ამ თეთრი ხალხის ბარგით.

ავსტრალიელებს ტყვილად არ მოსვლიათ თავში ეს მოსაზრებანი: თავიანთი ცოლები მათ მართლაც პირუტყვათ მიაჩნიათ, ისეთ პირუტყვათ, რომელიც უნდა ამუშავო და ტვირთი აზიდვირო. ეს ველურები ცოლებს ისე ეპყრობიან, როგორც ნამდვილ პირუტყვებს.

როგორც კი ავსტრალიელი ქალი გათხოვდება, ამბობს ერთი მწერალი, მისთვის იწყება ნამდვილი მონობა. მას ავალებენ უმძიმეს სამუშაოს და ვაი მას, თუ არ შეასრულა. ქმარი სასტიკად და

უმოწყალოდ მოექცევა მას. საზოგადოათ ქალი არ სჭამს მამაკაცებთან ერთად, ის ზის ჰოშორებით და ძაღლთან ერთად ხიკავს ნასუფრალს, ან რასაც გადმოუგდებს მისი უფროსი. ტანისამოსი უმეტეს შემთხვევაში მისი ხეობითვე არის ნამუშევარი. მოგზაურობის დროს მას აპკიდებენ ხოლმე ბავშვებთან ერთად ტვირთსაც.

ასეთ მძიმე ჯაფაში ის რასაკვირველია მალე ბერდება და უძლური ხდება. მაშინმას ყველანი მიატოვებენ სადმე ტყეში, საბრალო მშიერ-მწყურვალი სულსა ლევს, ზოგჯერ მოხდება კიდევ, რომ ერთი კეტის თავში ჩაკვრით გამოასალმებენ სიცოცხლეს,

მძიმე ხვედრი

აი ისე, როგორც ჩვენში იზორებენ ხოლმე თავიდან დაბერებულ და უღონო პირუტყვს.

ასეთს ხვედრი არგუნა ბედმა ქალს ველურ ხალხებში.

ავსტრალიელების ქალები.

გულგრილად უყურებს, როგორ იტანჯება ქალი ასეთი ჯაფისაგან.

ესკიმოსის ქალები ზიდავენ საზამთრო სახლის აშენების დროს იმოდენა ქვებს, რომლის აწევას ვერ გაბედავს რომელიმე ღონიერი მამაკაცი, მათი ქმრები კი უყურებენ მათ და არც ერთს არ მოუვა ფიქრში მივიდეს და მიეშველოს. სახლის აშენების გარდა ამ ქალებმა სადილი უნდა მოუმზადონ თავიანთ ქმრებს, უნდა გამოქნან ტყავი, გააკეთონ ნაფები, შეეკრონ ტანსაცმელი. სანადიროთ რო წავლენ ქმრები, ისინი მარტო ჰკლავენ ნადირს, ცოლები მოათრივენ ნანადირევს და ატყავენ, ეს საქმეკი ძლიერ ძნელია. „ცოლი მუდამ მუშაობს“, გვიამბობს შესანიშნავი მოგზაური ნანსენი, მამაკაცები კი რო დაბრუნდებიან ნადირობიდან სახლში არაფერს არ აკეთებენ, სძინავთ და ან

ყოველგან მისი სი-
ცოცხლე ერთი ჯაფა-
და ვაებაა. ის კრე-
ფავს ნაყოფს, ამზა-
დებს საქმელს, აშე-
ნებს სახლებს, ხიკავს
შემას და კერაზე გა-
ნუწყვეტლივ უნთია
ცეცხლი, აკეთებს თი-
ხის ქურჭელს, წნავს
კალათებს და ქილო-
ბებს და ასრულებს
მრავალ სხვა და სხვა
შინაურ საქმეს. და ამ
დროს მამაკაცი, თუ
ის სანადიროთ არ
არის წასული, არა-
ფერს არ აკეთებს და

მუსაიფში ატარებენ დროს. ასეთი უსამართლო განაწილება მუშაობისა ძველ დროიდანვეა და მათი აზრით დაკანონებულია, როგორც ყველა ძველებური ჩვეულება.

„ქალი ვაჩენილია მუშაობისათვის“, გულ გრილად ამბობენ ინდოელები, როდესაც მათ უსაყვედურებენ, თუ რაათ ამუშავებთ ამდენს თქვენს ქალებსო და თავისი თავის გასამართლებლად შემდეგი ძველებური თქმულება მოჰყავთ: წმინდა სულმა განიტუმ იმიტომ გააჩინა მამაკაცი, რომ მას ქალი დაეცვა და ენადირნა, ქალს კი უბრძანა: ემუშავნა ოჯახში, ეშენებინა სადგომი, ექრა შეშა, მოექნა ტყავი და დაემუშავებინა ყანები. ასეა ყოველთვის. თავის გასამართლებლად და უსამართლობის დასამტკიცებლად ადამიანი, რომლისათვისაც ეს უსამართლობა გამოსადგვია, ხსნის მას ღვთიებრივ ძალით.

ველური კაცი ძლიერ სასტიკად ექცევა ქალს, რადგანაც ქალი მისი აზრით თანასწორი კი არ არის მისი, არამედ რაღაც მდაბალი ქმნილებაა. ქალს ხომ არ შეუძლია იყოს მეომარი. და აი ამისათვის ქალი ღირსია ზიზღისა. ამას გარდა ქალი ველურ ადამიანს წარმოდგენილი ჰყავს როგორც უწმინდური ქმნილება. ამიტომაც ქალს ნება არა აქვს, დაესწროს ზოგიერთ დღესასწაულებს. ამისათვის ავსტრალიელები რო დღესასწაულობენ თავიანთ „ბორას“ მათ აქვთ ერთნაირი სატკაცუნოები, იმისათვის რომ ავი სულები და ქალები არ მიუახლოვდნენ წმინდა ადგილს. და თუ რომელიმე ქალი მიუხედავად ამისა მიუახლოვდა იმ ადგილს, მაშინ დღესასწაული ითვლება შებლაღულათ და დამნაშავეს კი ელის სიკვდილი. ეს არის მიზეზი, რომ ქალი არასოდეს ჰურს არა სქამს კაცთან ერთად. ინდოელი არ დალევს იმ ჭურჭლიდან, რომლიდანაც დალია წყალი მისმა ცოლმა. ნადირობის და თევზაობის იარაღიც ითვლება წაბილწულად, თუ ქალმა შეახო ხელი.

ასეთია ველური ქალის მდგომარეობა. ველური ქალი მიეჩნევა მას და წარმოდგენილი არც კი აქვს, თუ სხვაფრივ შეიძლება ცხოვრება. ქალი უდრტვინველად იტანს ყოველის-

ფერს. ის ვერა გრძნობს თავის დამცირებას, თითქო კმაყოფი-
ლია თავისი ბედით, მხიარულია, სიცოცხლით სავსეა, რო-
გორც მისი ბატონი და უფროსი.

ჩვენ არ უნდა გვიკვირდეს, თუ რათ ექცევიან აგრე სა-
სტიკათ ველურები თავიანთ ქალებს, მათ ცხოვრებას ეთანხმე-
ბა ასეთი საქციელი. უნდა გვახსოვდეს, რომ უფრო გან-

ინდოელი მეომარი და მისი ცოლი ბარ-
გით დატვირთული.

ვითარებულ ხალხშიაც
დღემდის ქალს უჭირავს
დამცირებული მდგომა-
რეობა. ველური მამაკაცი
კიდევ შემდეგით მართ-
ლულობს თავს: მე ქალი
ვიყიდე და რაც მინდა
იმას უზამ. და მართლაც
ველური ყიდულობს
ქალს, როგორც რამე
ნივთს. ავსტრალიელი
ყიდულობს სხვა თემებში
ქალებს და ნაცვლად აძ-
ლევს თავის დებს. კალი-
ფორნიელი ყიდულობს
ცოლს - ცხოვრების თანა-
მოგზაურს“ და აძლევს
მასში ნახევარ აცმა სა-
დაფის ღინჭილას, რო-
მელსაც სამკაულად ხმა

რობენ. თუ საცოლვე გამოჩენილი თემიდანაა, თუ დახელოვ-
ნებულია რკოს მომზადებაში და კალათების მოწვნაში, მაშინ
ფასი მატულობს და ორ აცმა სადაფის ღინჭილას უდრის. სხვა
ველურები აძლევენ ცოლებში ცხენებს და ტყავებს. აფრიკე-
ლი მდიდარი, დიდი საქონლის პატრონი, ცოლში აძლევს ხუთი-
დან ოცდაათამდე ძროხას. უგინდაში კი ცოლის ფასი უდრის
ექვს წემსს. ველური მიწის მომუშავენი სცვლიან ქალს ცო-
ტაოდენ ბრინჯზე, ხილზე და თევზზე, სამოას კუნძულებზე
ღორზედაც. ვისაც აქვს შეძლება ამ რიგათ იყიდის რამდენი-

მე ცოლს და ვისაც არ შეუძლიან იყიდოს ერთი ცოლიც, ის მოჯამაგირეთ დაუდგება თავის სასიამოროს. რამოდენიმე წლის განმომავლობაში ის ემსახურება ქალის ოჯახს და ამ რიგათ შოულობს ცოლს.

ველურებს ჩვეულებაა აქეთ ქალების მოტაცებისა.

ჩვენ აქამდის ვილაპარაკეთ ველურ ქალების შესახებ. ისიც უნდა დაუმატოთ, თუ რა შესანიშნავი მნიშვნელობა ჰქონდა ველურ ქალს ადამიანის ძველებურ (პირველ ყოფილ) ცხოვრებაში. მუდამ მშრომელმა ქალებმა გაამდიდრეს პირველ ყოფილი კაცის ცოდნა და მოხერხება თავისი გამოგონებით. რომ ცეცხლი არ დამქრალიყო კერაზე, ამისთვის მან მოიგონა თავშესაფარები და ამითი სახლების შენებას დაუდო საფუძველი. როდესაც კარგათ შესანახავად მიწაში ფლავდენ ნაყოფებს, მარცვლებს, ქალებმა შენიშნეს, რომ იქიდან ამოდიოდა ახალი მცენარე და მიწა იძლეოდა მიბარებულს ერთი ასათ. ამნაირათ პირველმა ქალმა გაიგო და შეიგნო მიწის საიდუმლოება. მოწნულ კალათებს გარედგან თიხას წაუსომდნენ, რომ შესაძლებელი ყოფილიყო ცეცხლზე დაედგათ. ქალებმავე შეამჩნიეს, რომ მოწნული კალათი რამოდენიმე ხნის შემდეგ იწოდა, თიხა კი მაგრდებოდა და მაგარ ჭურჭელათ იქცეოდა. ამნაირათ ქალმა შეისწავლა ჭურჭლის კეთება.

ბევრი საჭირო ცნობა, ბევრი ცოდნა შესძინა კაცობრიობას ქალმა, მისმა მუდმივმა მუშაობამ ფუჭად არ ჩაიარა. ამისთანა მძიმე ხვედრის შემდეგ უსამართლობათ უნდა მიგვაჩნდეს მისი დამცირება.

ა. ფ.

მშიშარა ფილი.

(თარგმანი)

ამხრეთ ამერიკის ერთ ქალაქში, რომელიც კოლორადოში მდებარეობს, მაღალი მთის ძირად, ერთი უხარმაზარი შენობა იყო აგებული. ეს შენობა სასწავლებელი იყო, ოკტავ სტამფორდის სახელობაზედ აშენებული. მეც ერთ დროს ამ სასწავლებლის მოსწავლეთაგანი ვიყავი.

ერთხელ, საშობაოთ დათხოვნილები რომ სასწავლებელში დაებრუნდით, გავიგეთ რომ ჩვენ სასწავლებელს ახალი მოსწავლე მომატებოდა. ახალი მოსწავლე იყო ფილი ლიდსე. დაავთმყოფებული ფილი ჩვენ სასწავლებელში გამოვეზავნათ, რომ კოლორადოს ბუნებას მისთვის ჯანმრთელობა დაებრუნებინა.

ჩვენ სასწავლებელში ჰანსიონი იყო და ფილიც საცხოვრებლათ ჩვენთან უნდა ყოფილიყო. ის იმ ოთახში მოეთავსებინათ, რომელშიაც მე მეძინა ხოლმე. პირველ ნახვაზე ვერაფრათ მომეწონა ფილის გარეგნობა და ჩემი მისვლის მეორე დღესვე გადავწყვიტე, რომ ასეთი უცნაური ბავში ჩვენ სასწავლებელში არასოდეს არც ყოფილა და არც იქნება.

მეორე დღეს ადრე გამომეღვიძა; ჯერ ისევ ბნელოდა. თანჯარასთან დავინახე ფილი, რომელიც ფეხშიშველა იდგა და მთებს გაჰყურებდა.

— მანდ რას აკეთებ? — ვკითხე მე. — ჯერ ადრეა ადგომა.

— მზის ამოსვლას შევეცქერი, — მომიგო მან. — მოდი დაინახე რა ლამაზია!

— მზის ამოსვლას? — დავცინე მე. — მერე მზე დასავლეთიდან ამოდის, მადღეთ რომ იცქირები?

— რასაკვირველია არა. მაგრამ მზის ამოსვლისას პირველი სხივები დასავლეთისკენ მდებარე მთებს მიაშუქებენ. მოდი ნახე რა მშვენიერებაა!

თვალების ფშენეტით წამოვდექე ზეზედ და ფანჯარასთან მივედი. ფანჯარაში რომ გავიხედე, საუცხოვო სურათი წარმომიდგა თვალწინ. დაბლობ ადგილებში და სადაც ჩვენ ვიყავით ჯერ ისევ ბნელოდა; — იქ კი თოვლით დაფენილი მთის მწვერვალი საამურად კლვარებდა მზის პირველი სხივებით გაბრწყინებული. ფილი აჱ სურათს აღარებდა მწვანე აბაჟური დახურულ ლამპას.

მაგრამ, ფეხშიშველა ცივ იატაკზე დგომა, ისიც ზამთარში დილის ექვს საათზე არაფრად მომწონდა. მე ისევ საწოლში ჩავწევი და დავტოვე ფილი, რომ რამდენიც უნდოდა ეცქირა გაბრწყინებულ მთისათვის.

ზამთარი რომ გავიდა ერთ დღეს ყველანი სასეირნო მთაში გავემგზავრეთ. გზაზედ ფილი უკან ჩამოგვრჩა. დაბრუნდი მის საქებრად და, ცოტა ხნის შემდეგ, კლდის პირად მჯდარი დავინახე. იჯდა მაღალ კლდის ნაპირას, ხელები მუხლებზე დაეწყო და შორს გაიციქრებოდა დაფიქრებული.

— აქ რათ ზიხარ? — ვკითხე მე.

ჩემმა ხმამ ფილი ფიქრებიდან გამოიყვანა და უცებ წამოდგა ზეზედ.

— აქედან მინდვრებს გადავცქეროდი; სთქვა ფილმა.

— მინდვრებს? დაცინვით ვკითხე მე. — მერე რას ხედავ იქ ისეთს?

— ეს გაშლილი მინდვრები ძალიან გვანან ზღვას!

და მართლაც, როცა მეც დაკვირვებით გადავხედე თვალუწვდენელ გაშლილ მინდვრებს, უნდა გამოვტყდე, ფილი მართალი იყო. ვაკე მინდვრები, რომლებზედაც ზღვის ტალღებით ღელავდა მაღალი ბალახი, გასაოცრად ჰგავდა ზღვას. მინდვრის ნაპირას მიმავალი რკინის გზის მატარებელი ზღვის ხომალდს მოგაგონებდათ და ეს უფრო აძლიერებდა ამ მსგავსებას.

თანდათან ვატყობდი, რომ ფილი ისეთს რამეებს ხედავდა და აქცევდა ყურადღებას, რასაც მე ან არ ვამჩნევდი, ან არ ვაქცევდი ყურადღებას.

ჩვენ სასწავლებელში ფილის ზარმაც და უგზორ ბავშვათ სთვლიდნენ. ის არასოდეს არ ჩქარობდა, ნელა მოძრაობდა, მალე იღლებოდა და პირველ შეხედვით, მართლაც, ზარმაცს ჰგენდა.

პირველად მეც მაგ აზრისა ვიყავი ფილზე; მაგრამ მასთან კარგად დაახლოვების შემდეგ—ჩვენ ხშირად ვიყავით ხოლმე ერთად—გავიგე, რომ ფილი სრულებითაც არ იყო უგუნური და ზარმაცი, როგორც სხვა მის ამხანაგებს ეგონათ.

ფილის სიწყნარისა და ნელი მოძრაობის მიზეზი ის იყო, რომ ფილს ჩვეულებად ჰქონდა გადაქცეული ფრინველების და მხეცების ცხოვრების დაკვირვება. ბევრი მათგანი ფილს არც კი ენახა კოლორადოში მოსვლამდის, მაგრამ სულ მცირე ხნის განმავლობაში იმდენი იცოდა ფრინველების ცხოვრებაზე, რაც არ ვიცოდით არც ერთმა ჩვენგანმა. ფილი ხშირად აგროვებდა ათასგვარ პეპელებს და კიებს და ინახავდა პატარა ყუთში, რომელიც საწოლ ოთახის კუთხეში ჰქონდა შენახული. ზედამხედველმა ერთხელ ნახა ეს ყუთი და გარეთ გადაისროლა. ფილს არცკი სწყენია ეს; იშოვნა ახალი ყუთი და ხელახლა შეუდგა პეპელების და კიების მოგროვებას.

მე და ფილი არაფრით ვგვანდით ერთმანეთს; მაგრამ ამან ვერ შეუშალა ხელი ჩვენ ერთგულ ამხანაგობას.

ფილის აზრი და შეხედულება ხშირად გაუგებარი იყო ჩემთვის, ბევრი მისი აზრები უცნაურადაც მეჩვენებოდა, მაგრამ მისი ხასიათის ერთი მხარე ძალიან მომწონდა. ის კეთილი და სულგრძელი ბავშვი იყო და ყოველთვის ამხანაგების სიკეთეზე ფიქრობდა.

ჩვენი სასწავლებლის მოსწავლეთა შორის იყო ერთი გამხდარი, მაღალ-მაღალი ჩვიდმეტი წლის ყმაწვილი ტონი ბლენიკსენი. ტონი მთელ სასწავლებელში ყველაზე ხნიერი იყო. პატარა მოსწავლენი ტონს გასაჯავრებლად „ახმახს“ ვეძახდით, თუმცა მასთან ამის თქმას ვერც ერთი ჩვენგანი ვერ გაბედავდა, ისე გვე-

შინოდა მისი. ტონი რაღაც უცნაური ხასიათის ბიჭობით და
ბედავდა და გააჯავრებდა მას რომელიმე ჩვენგანი, ტონი მა-
შინ არასფერს არ ეტყოდა; ისე აჩვენებდა თავს, თითქოს არც
კი გაეგონოს გაჯავრება. მაგრამ როცა ამას ყველა ჩვენგანი
დაივიწყებდა, ტონი დროს იხელთებდა და ისეთს რამეს ეტ-
ყოდა გამჯავრებელს, რომ უხერხულ და სასაცილო მდგომარე-
ობაში ჩააყენებდა...

აი ამ ახმახმა ფილს მშიშარა უწოდა, მხოლოდ მისთვის,
რომ ფილმა უარი სთქვა პაპიროსის მოწვევაზე. ფილს ძალიან
ეჯავრებოდა პაპიროსის სუნი და არ უნდოდა მითი თავი გაე-
ბრუებინა, მეტადრე იმ აზრით, რომ ახმახს სასწავლებელში
წესიერების დარღვევა ესაიშინებოდა. ამ შემთხვევის გამო ახ-
მახმა ფილს დაუინებით მშიშარა უწოდა. ეს ამბავი მალე შე-
იძულო მთელმა სასწავლებელმა და ყველა მოსწავლეები დარ-
წმუნებული იყვნენ, რომ ფილი მართლა მშიშარაა.

მარტო მე ვერ ვეთანხმებოდი ამ აზრს, რადგან კარგად
ვიცოდი ფილის ხასიათი და დარწმუნებულიც ვიყავი, რომ
თუ საჭიროება მოითხოვდა ფილი თვით ახმახზე მეტ გამბედა-
ობას გამოიჩენდა. არც მოვტყუვდი. მე ვიამბობთ იმ შემთხვე-
ვას, რომელმაც ჩემი შეხედულება დაამტკიცა და მთელ სას-
წავლებელს გამოაცვლევინა ფილზე თავისი ჰაზრი.

კოლოთადოს ჰავამ დიდი სარგებლობა მოუტანა ფილს.
რადენიმე ხნის შემდეგ ისიც ჩვენსავით ჯანმრთელი და ლო-
ნიერი შეიქნა. ენკერისთვის პირველ რიცხვებში ათი მოწაფე,
—და მათ შორის მე და ფილიც,—მთაში უნდა გამგზავრებულ-
ლიყავით ნიადაგის დასათვალისწინებლათ.

სასწავლებლიდან დილით ადრე გავემგზავრეთ. მატარებ-
ლით გავიარეთ ორმოც ვერსამდე და გადმოვედით ერთ პა-
ტარა სადგურზე. სადგურიდან მთისკენ გავეშურეთ. გზაზედ
პატარა ფერმის ახლოს გავიარეთ; ცოტა მოშორებით შეგვ-
ხვდა თითონ ფერმის პატრონი, რომელსაც ურმით შე'მა მიპ-
ქონდა. იმ ადგილას ცოტა ხანს შევჩერდით, რადგანაც მას-
წავლებელი მეურმეს გზის ამბავს ჰკითხავდა და ისევ გავუდრე-
ვით გზას. ცოტა რომ გავიარეთ, გზაზედ ნაჯახი ვიპოვნეთ.

მე მივხვდი, რომ ეს ნაჯახი მეურმისა იქნებოდა და თან წავი-
ლე, რომ დაბრუნებისას ისევ მეურმისთვის გადამეცა. მთას
რომ მიუახლოვდით, შარა გზიდან გადავედით და მთისკენ შე-
უხვიეთ. მთის გზა მდინარის პირად მიდიოდა. მალე ავედით
გაშლილ მაღლობზე, სადაც მდინარეს სხვა ტოტი უერთდებოდა.
ამ ადგილას მთელი ჩვენი ჯგუფი ორათ გაიყო. ხუთი
ჩვენგანი „ახმახის“ მეთაურობით მარცხნივ უნდა წავსულიყავით;
მაღალ კლდეზე ავსულიყავით და ნიადაგის ნიმუშები
ჩამოგვეტანა. მასწავლებელი და ხუთი მოსწავლე კი ისევ მდი-
ნარის ნაპირის გზას გაუდგენ.

ჩვენ ძალიან კმაყოფილი დავრჩით, რომ ნება მოგვცეს
თავისუფლათ გვემგზავრა, თუნდა „გენერალ ახმახის“ მეთაუ-
რობით, და მხიარულათ გავეშურეთ დანიშნულ ადგილისაკენ.
სწრაფად ავცოცდით რამდენსამე ადგილას მოლიპულ კლდე-
ებზედ. თავისუფლად გავდიოდით მოტეხილ ხეებზედ, გზაზედ
ვაგროვებდით რაც საყურადღებო რამე გვეჩვენებოდა და ფრი-
წველებს ქვეშ ვესროდით,—ერთი სიტყვით ისე ვიქცევდით,
როგორც მოსწავლეებს შეჰფერის.

პატარა ხანს შემდეგ გავიარეთ ტყე და ეხლა მინდორში
გავედით. უცებ რაღაც ფაჩუნი შემოგვესმა და ბალახებიდან
გამოხტა პატარა მოკლე ფეხებიანი ცხოველი, რომელიც ძა-
ლიან ჰგავდა შინაურ გოქსა. შეშინებულმა ცხოველმა ერთი
გამოიხედა ჩვენსკენ და მერე რაც ძალი და ღონე ჰქონდა
გაიქცა ტყისაკენ. ჩვენც ჟივილ-ხივილით უკან გამოუდექით.

ფილს არ მიუღია მონაწილეობა ჩვენ ნადირობაში. ის
დაჯდა ტყის ნაპირას დასასვენებლათ, იქვე ჭიის ბუდე ენახა
და დანით სთხრიდა მიწიდან ბუდეს. ნადირობა რომ გავათა-
ვეთ ფილთან ებრუნდებოდით, მაგრამ ჯერ არ მივსულიყავით
ახლოს, რომ ის უცებ წამოვარდა ზეზედ, შეშინებული გა-
მოიქცა ჩვენსკენ და თან ყვიროდა:

— გაიქეცით! გაიქეცით! ეს... მაგრამ ჩვენ ისე ვყვირო-
დით და ვხმაურობდით, რომ ვერც ერთმა ჩვენგანმა ვერ გა-
ვიგეთ რასაც ფილი ამბობდა.

ამ დროს გვერდით ჩამოგვირბინა პატარა კურდღელმა და

უცებ ტყეში შევარდა. ის იყო უნდა შევესულიყავით ტყეში, რომ იქიდან ხეების ლაწა-ლუწი შემოგვესმა და ტყიდან უზარმაზარი ძუ-დათვი გამოვარდა!..

ჩვენ შეშინებული, იმ წამსვე აქეთ-იქით გავიფანტეთ და ახლო-მახლო ხეებს მივაშურეთ, რომ ზედ ავსულიყავით. „ახმახს“ დაავიწყდა, რომ ის მეთაურობდა ჩვენ პატარა გუნდს და ისე გარბოდა თავისი გრძელი ფეხებით, რომ ერთ წამში ხეზედ გაჩნდა. დანარჩენებმაც მის მაგალითს მიბაძეს; მე კი... მე დავრჩი მარტო.

დავინახე თუ არა დათვი, მეც დავაპირე გაქცევა, მაგრამ ნაჯახს წამოვკარ ფეხი და დავეცი. მაშინვე ისევ წამოვდექი ფეხზე, მაგრამ მაინც იმდენი ველარ მოვასწარი რომ ხეზე ავსულიყავ.

ძუ-დათვი ორი-სამი ნახტომით მომეწია და ისეთი სიძლიერით დამცა ბეჭებზე თავისი მძიმე თათი, რომ მე უგრობლობათ გავიშხლართე მიწაზედ.

განძრევა ველარ შევძელი; ვერც ერთ სახსარს ვერ ვაძუშავებდი და ამან დამიხსნა სიკვდილიდან. დათვმა მკვლრათ ჩამთვალა და იმის მაგივრათ, რომ ლუქმა-ლუქმად დავეგლიჯე, როგორც ვფიქრობდი, ჩემ სუნთქვას უკვირდებოდა და თან აქეთ-იქით მაბრუნებდა, რომ გავეგო ცოცხალი ვიყავი თუ არა.

უცებ დათვმა საშინლად დაიღრიალა და „ახმახის“ ხმა შემომესმა, რომელიც ვიღასაც უყვიროდა:

— უკან წამოდი! შენ რაღას უშველი მაგას; შენც მასავით მოგკლავს!

სჩანს, რომ ახმახიც იმას ფიქრობდა, რასაც დათვი: ორივენი მე მკვლრათ მთვლიდენ.

ამ ყვირილზე მე ცოტა გონს მოვედი. მოუთმენლათ მიწოდოდა გამეგო, ჩემსკენ ვინ მოდიოდა და უცებ ოდნავ ხელი გავიქნიე. დათვმა იმ წამსვე წაატანა პირი ჩემ ხელს და ისეთი ტკივილი ვიგრძენ კბენისაგან, რომ გონება დავკარგე.

მას შემდეგ აღარ მახსოვს რაც მოხდა, მხოლოდ ამხანაგების ნაამბობს ვადმოგვცემ.

ფილმა დაინახა თუ არა, რომ დათვი მე მომვარდა, მაგიერ რომ ხეზე ასულიყო, ნაჯახს წამოავლო ხელი და ჩემ საშველათ გამოექანა.

ეს რასაკვირველია უგუნურათ ჩაითვლებოდა, მაგრამ ფილმა გაბედა და სრულიადაც არ უფიქრია იმ განსაცდელზე, რომელიც მას მოელოდა

ფილს თითქოს არ ესმოდა ახმახის სიტყვები, მომარჯვებული ნაჯახით მოდიოდა ჩემსკენ და თან დათვს თვალს არ აშორებდა. დათვმა გაუშვა პირი ჩემ ხელს; გადაიარა ჩემსხეულზე და ერთი საშიშრად დაიღრიალა და თავისი ბასრი კბილები დაკრიჭა. ამან ვერ შეაშინა ფილი; ის გაბედულად მიდიოდა დათვისკენ და ბოლოს ერთი ადლის სიშორეზე გაჩერდა; დათვიც მიუახლოვდა და მაშინ აღელვებულმა ფილმა რაც ძალი და ღონე ჰქონდა დაჰკრა დათვს ნაჯახი და თავი შუა გაუპო.

მაგრამ დათვმა მაინც გადაუხადა სამაგიერო. მოიკრიფა უკანასკნელი ძალა, დასცა ფილს თათი და ისე მძლავრათ ჩაუჭირა ბრქვალები, რომ გულზედ სამი ღრმა იარა დააჩინა. კიდევ წამი -- და ფილი წაბარბაცდა და დათვის გაციებულ გვამზედ დაეცა.

აღარ მახსოვს როგორ დავბრუნდით სასწავლებელში. ვიცი მხოლოდ, რომ დიდხანს ვიწვევი ავთამყოფი ნაკბენი ხელით და დალურჯებული ზურგით ისე დასუსტებული ვიყავი, რომ თავისუფლად განძრევაც არ შემეძლო. მაგრამ ფილზე მაინც აღრე მოვრჩი.

ჩემი მორჩენის შემდეგ გავიდა ერთი კვირა. ყველანი სკოლაში ვისხედით და ვსაუბრობდით. უკვე ძილის დროც მოახლოვებული იყო და საწოლ ოთახში მივდიოდით. უცებ მასწავლებელი შემოვიდა და გვთხოვა, ცოტა ხანს მოიცადეთ, თქვენთან სალაპარაკო მაქვსო. სანამ ჩვენ გაკვირვებული ერთმანეთს შევცქეროდით, მასწავლებელი გარეთ გავიდა და შემდეგ ფილთან ერთად დაბრუნდა.

დასუსტებული ფილი ფეხზე ძლივს იდგა. ჩვენ დავინახეთ თუ არა ის, ყველანი სიხარულით მისკენ გავეშურეთ.

— წყნარათ, წყნარათ! — გვითხრა მასწავლებელმა. ჩვენი რიგრიგობით მივდიოდით ფილთან, ხელს ვაწვდიდით, ვულოცავდით მორჩენას და ჩვენთან დაბრუნებას. ფილიც ყველას გვიპასუხებდა:

— მადლობთ! მადლობა!

— აბა, ფილ, ახლა უმჯობესია წახვიდე აქედან, უთხრა მასწავლებელმა, თორემ თქვენ დაღლილობა გაწყენთ; მე კი უნდა შენ ამხანაგებს ორიოდ სიტყვა უთხრა.

ფილი ორმა ამხანაგმა გარეთ გაიყვანეს. მასწავლებელი მოგვიახლოვდა და გვითხრა:

— მე ძალიან გამეხარდა, რომ ასე მხიარულად შეხვდით ფილს... თქვენც კარგათ იცით, რომ ფილმა სიკვდილს გადაარჩინა ერთი თქვენი ამხანაგი. შესაძლო იყო გაეწირა თავი. მე მინდოდა მეთქვა თქვენთვის, რომ ეს კეთილშობილური საქციელია! ზოგიერთი თქვენგანი კი ამ ყმაწვილს მშობარას ეძახდა

ბ. ვეფხვაძე.

დამიან დე ვერსტერი, ავათგოფთა იგოზაარი.

ამიან დე ვერსტერი შთამომავლობით ბელგიელი იყო. მამა მისი მიწის მუშა იყო და ბავშობა სოფელში გაატარა. ბავში იქვე სოფლის სკოლაში სწავლობდა. როდესაც კოტა წამოიზარდა, მშობლებმა გაგზავნეს სასწავლებლათ სავაქრო სკოლაში. მშობლებს უნდოდათ, რომ მათი შვილი გამოსულიყო ვაქარი ან მექარხნე. მაგრამ დამიანს სრულებით არ მოსწონდა არც ერთი ეს ხელობა. ის სასწავლებლის უფროს კლასში იყო, როდესაც ერთხელ შემთხვევით დაესწრო მისსიონერთა ერთ კრებაზე. მისსიონერები უამბობდენ საზოგადოებას, თუ როგორ ავრცელებენ ქრისტიანობას ველურ ხალხთა შორის, რომ საშიშო და ძნელია ეს ასპარეზი. რამდენი სიმშლილი, სიცივე და შეურაცყოფა აუტანიათ ამათ მხოლოთ იმისთვის, რომ ბნელ ველურ ხალხს შეიტანონ ნათელი შუქი.

დამიანის თვალ წინ გადიშალა სულ ახალი ცხოვრება, მან მოიწადინა, იმათსავით ეღვაწნ-ემუშაენა ველურთა შორის. დამიანმა მიანება სწავლა და შევიდა მონასტერში, მაგრამ ახალგაზდა იყო და ჯერ არსად არ გზავნიდნენ. ბოლოს, როგორც იყო, მისი სურვილი ასრულდა, იგი გაგზავნეს ჰავაის კუნძულებზე (დიდ ოკეანში). დამიანი საქაროდ მოემზადა და წავიდა. ხუთი თვის ძნელ და ხიჯათიან მოგზაურობის შემდეგ დამიანმა მიაღწია ამ კუნძულების დედა ქალაქს გონოლოლუს და მეორე დღესვე გასწია თავის მრევლთან. ნატვრა აუსრულდა—ის იყო ღარიბ, ბნელ ძმათა შორის, რომლებსათვის უნდა ჩაეგონებინა იესო ქრისტეს სწავლა და შეეტანა მათ ცხოვრებაში ნათელი. ათი წელიწადი

იმუშავა დამიანმა აქ. ათი წლის განმომავლობაში ის აზიგებდა და ასწავლიდა ხალხს სიკეთის მიღწევას

თავის მოგზაურობის დროს, სხვა და სხვა ხალხთა შორის, დამიანს ხშირად შეხვედრია კეთროვანით ავადმყოფნი—კეთროვანი საშინელი ავათმყოფობაა. ის ნელა ნელა სჭამს, აღნობს ადამიანის სხეულს. ჯერ ტანზედ ჩნდება აქა იქ რაღაც ლაქები, პირველად სახეზე და ხელ-ფეხზე, მერმე ვრცელდება მთელ ტანზე. იმ ადგილებზე, სადაც ეს ლაქები ჩნდება, კანი მაგრდება და აბურცდება. — გაკაჟებული კაკლის ოდენათ ხდებიან. პირისახე უსივდებათ, თვალები სულ პატარათ მოჩანთ. თმა და წარბები სცვივით—ავათმყოფს, სახე საშინლად ემანჭებათ. ხანდისხან ამ კოჟიჟებზე იარა ჩნდება და მაშინ ხომ ადამიანი საზარელს შეხედულებას წარმოადგენს.

ამდენი ხანია ნამდვილი საშუალება ვერ უპოვნიათ ამ ავათმყოფობის საწამლავათ, მისგან მოჩინა შეუძლებელია. როდესაც პირველად ჰავაის კუნძულებზე ეს სენი გაჩნდა, ამ კუნძულების მკვიდრთ არ იცოდენ რომ გადამდებია და სრულებით არ ერიდებოდენ. კეთროვანი გავრცელდა ყოველგან. მაშინ მთავრობამ გამოსცა ბრძანება—ყველა ავათმყოფები გაედევნათ ერთ კუნძულზე—აირჩიეს კუნძული მოლოკაი—აქ მოჰყავდათ ყველა ავათმყოფები. საშინელს სურათს წარმოადგენდა ეს კუნძული, სადაც სცხოვრობდენ ასობით ავათმყოფნი, საცოდავნი, უსახლკარო, დამახინჯებულები, ისინი დაეხეტებოდენ ნადირივით. არც სახლი ჰქონდათ, არც ტანისამოსი, არც საჭმელი. ყოველისფერს მოშორებულნი—ნათესაებს, ამხანაგებს. ამ ავადმყოფებმა დაიწყეს საშინელი ლოთობა და გარყვნილი ცხოვრება. რასაკვირველია ავათმყოფობა უფრო და უფრო ძლიერდებოდა ამ მიზეზების გამო. ბევრი ტანჯვის შემდეგ ივინი კვდებოდენ ყველასაგან მიტოვებულნი.

ძლიერ იშვიათად თუ ინახულებდენ ამ კუნძულს მღვდელი, ან ვინმე მოხელე, ისინიც სულ მოკლე ხანს რჩებოდენ აქ—ამ უბედურების საშინელი შეხედულება მათ აშინებდა, ეგონათ რომ ეს სენი გადაედებოდათ. გადიოდა წლები და არც

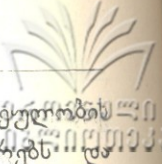
ერთი სხივი არ ეკარებოდა ამ ცოცხალთა ბნელ სამარეს.

ერთხელ დამიანს მოუხდა ამ კუნძულზე მისვლა. როდესაც გემი შევიდა ნავთსადგურში და დამიანი გამოვიდა ნაპირზე, ავათმყოფები შემოეხვიენ მას. დამიანს უწინაც ენახა ამისთანა ავათმყოფები, მაგრამ ახლა, როდესაც ასობით ერთად შეკრებილნი, დამახინჯებულნი, დაჩირქებული სახით წარმოუდგენ მას თვალწინ, შიშისაგან უკან დაიხია. სიბრალოლისაგან დამიანს გული უწუხდა, როდესაც მათი ქოხები დაიარა და ახლოს ნახა მათი ცხოვრება. მყარ ქოხებში მან ნახა ქალები, ბავშვ ბი, ტალახში მწოლიარე, დაჩირქებული წყლულეებით, არავინ არ უვლიდა მათ, არ უწმენდდა იარებს. ბევრს წყალიც არა ჰქონდათ დასალევათ. ზოგიერთ ქოხებში მთვრალეებიც კი ეყარნ, ზოგიერთები მკვდრებიც, რომელნიც არავის არ დაემარხა. ის იყო სწორეთ ჯოჯოხეთი.

დამიანი დაბრუნდა გონოლულუში, მაგრამ მთელი გზა ხმა არ ამოუღია და ძლიერ ჩაფიქრებულიც იყო. სევდა ლოდევით აწვა გულზე. ის დაუბრუნდა თავის მრევლს, მაგრამ კვლავინდებურად ველარ ეკიდებოდა თავის საქმეს: მას თვალწინ ედგა ნახული საშინელი სურათი. ბოლოს დამიანმა სთხოვა უფროსს, გაეშვა იგი მოლოგაის კუნძულზე და დაეტოვებინათ იქ სამუდამოთ. დამიანს ურჩევდნ არ ექნა ეს, მაგრამ დამიანი თავისას არ იშლიდა, მე მარტო ერთი რამ ვიცი—ეს ის, რომ შეუძლებელია ადამიანის მიტოვება უიმედოდ და უბატრონოდ. დამიანი გამოემშვიდობა თავის მრევლს და წავიდა იმ კუნძულზე, რომ სამუდამოთ იქ დარჩენილიყო. იქიდან დაბრუნება შეუძლებელი იყო, რადგანაც შეეძლო გადამდები სენის გადმოტანა.

მძიმე საქმე ელოდა დამიანს. ის იყო ერთი, ავათმყოფები კი 800 კაცი. მისვლისთანავე საქმეს მიჰყო ხელი. გაიყვანა წყალი, დაიწყო სახლების კეთება. ამ საქმეში მას ეხმარებოდნ უფრო ჯანსაღი ავათმყოფები. ააშენა თავშესაფარი ობლებისათვის, სკოლა ბავშვებისათვის.

ავათმყოფებს არა ჰქონდათ საკმაოდ საქმელი. ბევრნი იხოკებოდნ შიმშილით. დიდი თხოვნის და მუდარის შემ-

დღე დამიანის მხრივ, მთავრობამ დაიწყო ხორაგვეულობის გზაზე კუნძულზე. ამგვართ თავის მდიდარ მეგობრებს და ნაცნობებს სთხოვდა ტანისამოსს და სხვა და სხვა საჭირო ნივთებს.

ავათმყოფებს ძალიან შეუყვარდათ დამიანი. იგინი ხედავდნენ, რომ ის მთელი დღე მუშაობდა მათთვის—ხან ცუდით ხელში მიდიოდა შენობაზე, ხან ავათმყოფებს წყლულებს უხვევდა, ხან ბავშვებს ასწავლიდა, ხან უქადაგებდა, ხან მათთან ერთად ლოცულობდა, ხან მათ მკვდრებს მარხავდა. ვინც სუყველაზე ბოროტი და უღარდელი იყო, იმათ გულშიაც გაიღვიძა რაღამაც, მათ შერცხვათ თავისი უწინდელი ცუდი ცხოვრებისა და გამოიცივდნენ. ბევრნი მათგანი თვითონ მოდიოდნენ დამიანთან. საავათმყოფოში, რომელიც მან ააშენა, ავათმყოფები უვლიდნენ ერთმანეთს. თვითონ დამიანე მუდამ იქ იყო და საათობით უჯდა მამაკვდავებს, ანუ გეშებდა მათ, ამხნევებდა. უწინ იგინი კვდებოდნენ მარტო-მარტო, მიტოვებულნი, ახლა კი ხედავდნენ ალერსიან სახეს კეთილი ადამიანისას მათკენ მიბყრობილს. დამიანის თვალები სიყვარულით შესცქეროდნენ მათ, მისი სიტყვები სავსე იყვენ სიყვარულით და ნუგეშით.

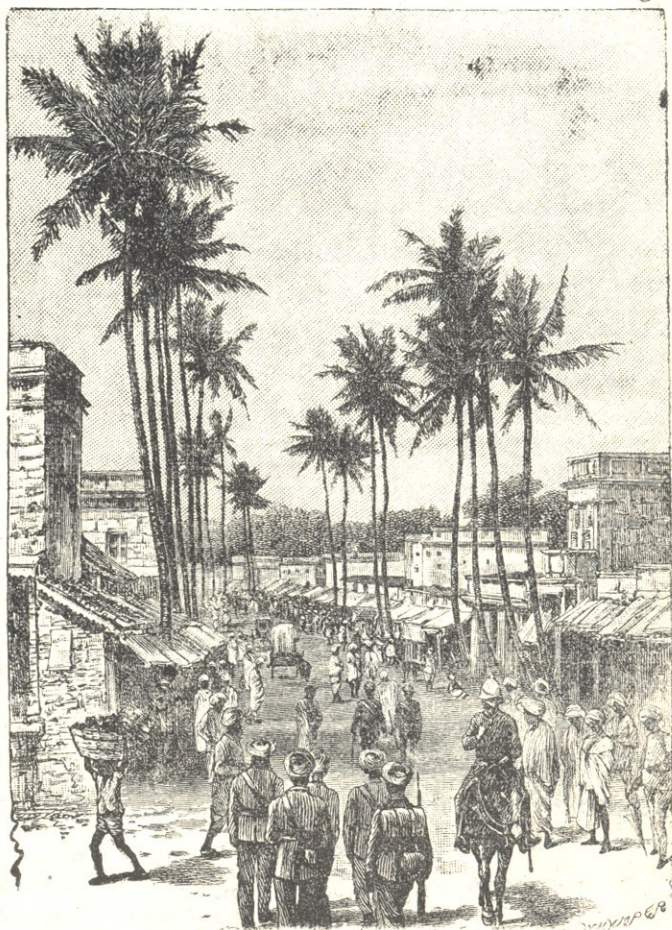
ათ წელიწადზე მეტი გასტანა დამიანემ და ავათმყოფობამ ვერა დაუშავრა. მაგრამ ერთხელ დამიანემ დაინახა ტანზე რაღაც ლაქები; რამდენიმე დღის შემდეგ აუბურცდა კანი, დამიანემ არავის არა უთხრა რა, თუმცა კარგად იცოდა, რომ ავათმყოფობა შეეყარა. კვლავინდებურად ის მუშაობდა, მიუხედავად იმისა რომ ცუდათა გრძნობდა თავს. ავათმყოფობამ მთელი მისი სხეული შეიპყრო. მაგრამ სანამ მისი თვალები იხედებოდნენ და ენა ემორჩილებოდა, ის თავს არ ანებებდა თავის საბრალოებს. თავის უკანასკნელ წერილში დამიანი სწერს: „მიმიძის წერა. ავათმყოფობა ძლიერდება. მაგრამ მიუხედავად ამისა მე ბედნიერი და კმაყოფილი ვარ, მარტო იმას ველი, რომ ასრულდეს ნება უფლისა“.

გავიდა კიდევ ცოტა ხანი—ავათმყოფი ოთახიდან ველარ გამოდიოდა. ხანდისხან ის ჭლიერ იტანჯებოდა. ბოლოს და-

ლის ძალით ჩააწვინეს იგი ლოგინში. დამიანს ლაპარაკი აღარ შეეძლო, ის მაგრად ართმევდა ყველას ხელს, თითქოს თავისი სიყვარული ამითი უნდოდა გამოეხატა. გაისმა ზარის გულსაკლავი ხმა მთელ სოფელში, ავათყოფების კენესა და გმინვა ატყდა.

დამიანე დაასაფლავეს ორი ათას სხვა საბრალო განდევნილებთან, რომელნიც დამიანესვე ხელით იყვნენ დამარხულნი. დამიანი აღარ იყო, მაგრამ მისი სიყვარული ადამიანისადმი სამუდამოთ დარჩა დამიანე აღარ არის, მაგრამ მისი შიშბაძველები მის საქმეს განაგრძობენ.

ფ.

ზღაპრული მოკლეა გუნებაში.

სისოფისა.

საზოგადოთ ვინც დაჩვეულია სინათლეს — ბნელაში ველარასა ხედავს, ისეც, ვისაც ბნელაში აქვს დაჩვეული თვალი — სინათლეს ვერ უძღვებს.

მთელი დღეობით ცხარე მზეზე მფრენავი ავსტრალიის ჩიტუნია „ამანდინა“ როდესაც შეაფარებდა თავს რომელიმე ბნელ კუთხეს — ველარ გაიგნებდა გზას მისთვის კი საჭირო იყო ბუდის გასაკეთებლათ ბნელი კუნჭული, რადგან ღია, ნათელ ადგილებში მას ბუდეს უნადგურებდენ სხვა და სხვა მტაცებელი პირუტყვები.

ამანდინამ გაიფიქრა ერთხელ ბუდის გაკეთება ერთ ბნელ გამოქვაბულში. აქ არავინ მიაგნებდა არც მის კვერცხებს და არც მის ბუდეს, ვერც ერთი მისი მტერი ვერ შევიდოდა შიგ სიჩუმე და სიწყნარე სუფევდა აქ. დედალ-მამალ ამანდინამ მოახერხეს აქ ბუდის ჩადგმა და დაუსხდენ კვერცხებს. როდესაც კვერცხებზე იჯდა დედალი ჩიტუნია და მამალს უნდოდა მის მაგიერათ კვერცხებზე დაჯდომა, დიდხანს ეძებდა ხოლმე ბუდეს, სინათლიდან შემოფრენილი ვერას ხედავდა. მაგრამ დედალი ჩიტუნია ხმას მიაწვდენდა და ისიც მაშინვე მივიდოდა მასთან და იმის ალაგას დაჯდებოდა. როდესაც დედალი დაბრუნდებოდა უკანვე, ახლა მამალი ჩიტი გასცემდა ხმას.

გამოიჩეკენ ბარტყები. ერთხელ მამალ-დედალი წავიდენ საზრდოს საშოვნელათ. ნისკარტით მწერები წამოილდეს და დაბრუნდენ თავიანთ გამოქვაბულში, მაგრამ ბარტყები ვერ მონახეს, რომ საზრდო მიეწოდებინათ.

სულელი, მშიერი ბარტყები ხმას არ იღებდენ, ხოლო პირს აღებდენ და ელოდენ საქმელს. ტყუილ მოლოდინში იყვენ. მშობლები ვერ პოულობდენ მათ.

* *
 *

გავიდა საუკუნოები. ამანდინა კვლავანდელივით ნათელ და ღია ადგილებში არ იკეთებს ბუდეს ის არჩევს კლდეებში და ხის ფულუროებში ბნელ და წყვიდად ადგილებს. ის, როგორც წინეთ, ბნელაში ძნელათ არჩევს ბუდეს, მაგრამ მისი ბარტყები უსაზრდოათ არა რჩებიან.

ნეტა ამანდინას ვინა შველის ბარტყების პოვნაში? ვინა და ჯადოსანი ბუნება!

ჩიტუნიათ რომ უდარდელათ გამოჩეკოს ბარტყები და ბუდე გაიკეთოს იქ, სადაც საჭიროთ დაინახავს, ამისათვის ბუნება ახლა ხელს უწყობს. ბარტყებს თავზე გამოაბა პატარა ლიფლიფები. ეს ადამიანის სანათი კი არ არი, ხოლო ბარტყის ნისკარტის გვერდით და ლოყაზე აბია ცისფერი კორძი

როდესაც დედა ჩიტი შეფერინდება ბნელ გამოქვაბულში საცა ბუდე აქვს, ეს სანათურები ანათებენ ფოსფორის წყალობით ცისფრათ და დედა-ამანდინა ადვილათ პოულობს თავის ბარტყის გაღებულ პირს.

როდესაც ბარტყები გაიზრდებიან და საზრდოს შოვნას თითონვე შესძლებენ, მაშინ ეს ცისფერი, ბნელაში მოციმციმე, კორძები, რადგან მათში აღარ საჭიროებენ, თავისთავათ ქრებიან.

(თარგმანი)

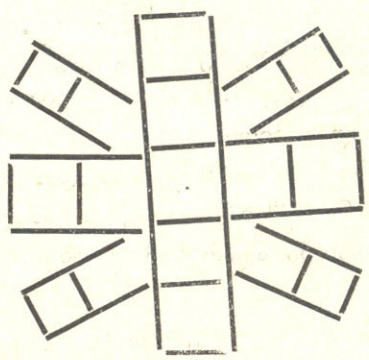

ანდაზები.

(წარმოდგენილი კ. სეხნიაშვილის მიერ)
 ეკლისა ძირსა ერიდე, ეკალს მოისხამს შხამითაო.

ქურდს სწორე გზა და სწორე სიტყვა ვინ მისცაო.

სახლის კარი ღია იყო, ძაღლს სვინიდისი არა ჰქონდაო.

ამოცანა:

ეს ნახატი ჯვარი 17 სწორ ნაჭრათ არის დაყოფილი. შუა გულში, სადაც წერტილია, ჩასვით რიცხვი 17 და ყოველ ორ-ორ ნაჭერში, რომელიც ამ წერტილამდის მიდის, ჩასვით ორი ციფრა, რომ ერთმანერთთან მიმატებით ყოველთვის გამოვიდეს 17.

ქართული
ბეჭდითობა

1909 წლის აპრილიდან გამოდის

ყოველდღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

— რევინი აზრი —

იმავე პროგრამით, როგორც გამოდიოდა.

გაზეთს ჰყავს საკუთარი კორესპონდენტები ევროპაში, სპარსეთში და სახელმწიფო ღუმაში.

გაზეთის ფასი:

	1 წლით.	6 თვით.	3. თვით.	1. თვით.
თფილისში	7 მან.	4 მან.	2 მ. 20 კ.	80 კაპ.
ქალაქ გარეთ	7 მან.	4 მან.	2 მ. 50 კ.	90 კაპ.
საზღვარ გარეთ	10 მან.	5 მან.	3 მან.	1 მან.

გაზეთის გამოწერა შეიძლება მხოლოდ თვის პირველ რიცხვიდან.

ცალკე ნომერი ყვლგან 5 კაპ.

ხელისმოწერა მიიღება რედაქციის კანტორაში, „წერა-კითხვის საზოგადოების“ მალაზიაში—შ. ქუჩუკაშვილთან, ნაძაღდების, ავქალის, ვერის და ავლაბრის ბიბლიოთეკებში.

რედაქციის ადრესი: თფილისი, ელისაბედის ქ., სახლი № 1.

Открыта подписка на 1909 годъ на газету

„ЗАКАВКАЗЬЕ“

(ГОДЪ ВТОРОЙ)

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Съ доставкой въ Тифлисъ:	Съ пересылкой въ другіе города:
за годъ 6 р. — к.	за годъ 8 1/2 р. — к.
за полгода 3 р. 50 к.	за полгода 4 р. 50 к.

Помѣсячно повсюду 75 коп. Отдѣльные №—5 коп. Загра, ницу вдвое. За перемѣну адреса городского на иногородній—1 р., съ иногородняго на иногородній—50 коп.

Адресъ редакціи: Тифлисъ, Эриванская площадь, д Гургенова, общій входъ съ конторой нотаріуса Мгеброва. Редакція открыта отъ 9-ти до 4-хъ час. дня и отъ 7-ми до 8-ми час. вечера. Лично редакторъ принимаетъ отъ 12—1 час. дня.

Редакторъ-Издатель Г. I. Амираджиби.

0 922/1

ქართული
საქმიანობა

მიიღება ხელის მოწერა 1908 წლისათვის.

დ რ მ ე ბ ა

1909 წელს გაზეთი გამოვა იმავე პროგრამით, როგორც მდგომარე
წელს გამოდიოდა. მომავალ წელს გაზეთი გაუმჯობესებული იქნება
შინაარსით.

უფველ დღიურ გამოცემის გარდა 1909 წელს გაზეთს ექნება

სურათებიანი დამატება

დამატება გამოვა კვირაში ერთხელ—კვირაობით.

გზეთს ფს დმტბ 5: წლით როგორც ქალაქში ისე
ქალაქ გარედ ღირს 8 მან. 50 კ., ნახევარი წლით--5 მან.
10 კაპ., ერთი თვით—1 მან.

ცალკე ნომერში უფველგან ერთი შაური. დამატებიანი ნომერი (კვი-
რისა) 7 კაპეიკი

ვინც 15 იანვრამდე გაზეთს გამოიწერს და სამ მანეთს შემო-
იტანს, იმას მიეცემა კედლის თვიური პატარა

ქ ა ლ მ ნ დ ა რ ი 1 9 0 9 წ ლ ი ს ა

ხელის-მოწერა ჯერ-ჯერობით მიიღება მხოლოდ ტფილისში:

„დროების“ კანტორაში—დიდი ვანქის ქუჩა, № 12; წერა-კითხვის საზო-
გადოების წიგნის ელაზიაში შ. ქუჩუკაშვილთან—სასახლის ქუჩა, ფავა-
აზნ. ქარვასლა; ნაძალადივში მეზურე მელიტონ დოღობერიძესთან—მა-
გისტრალნი ქუჩაზე, გრიბოლ ჩარკვიანის სახლში; რკინის გზის მთავარ
სახელოსნოში ვანო ჭავჭავაძესთან—ტოკარნი ცეხი.

ხელის მოწერათა საუზრადღებოდ

კანტორა უმორჩილესად სთხოვს ახალ ხელის მომწერთ, თუ
ვინიცობა ვერ მოახერხებენ ფულის კანტორაში შეტანას, დამ-
ტარებლებს გადასცენ იგი მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდეს-
საც ეს უკანასკნელნი კვიტანციას წარუდგენენ.

ხელის-მოწერა რედაქციის კანტორაში შეიძლება: დილით 8-დან 3 საა-
თამდე. საღამოთი 5-დან 8 საათამდე.

ადრესი: Тифлисъ, Редакция „Дროება“ И. С. АГІАДЗЕ.